

Lesbeschrijving *Doel*

- ❖ De leerlingen weten wat bedoeld wordt met het begrip ‘Koude Oorlog’ en kunnen dit verduidelijken met een voorbeeld;
- ❖ De leerlingen kennen de hoofdlijn van de ontwikkeling naar Europese integratie;
- ❖ De leerlingen weten op welke wijze de Nederlandse koloniën zelfstandig geworden zijn.

Aantal lessen 5**Lesonderdelen** *Vertelling*

1. Bijbelmokkel
2. Aron komt thuis
3. Ruimtevaart (facultatief)

Leestekst

Alle einde der aarde

Leerlingenboek

De Koude Oorlog
Samenwerking in Europa
Het beloofde land
Koloniën worden zelfstandig
De kerk wereldwijd

Verwerking**Repetitie****Vertelling 1** **BIJBELSMOKKEL**

Voor André doemen de grauwe wachttorens van de Bulgaarse grensovergang op. Hoge hekken en rijen prikkeldraad markeren de doorgang. André laat zijn blauwe VW kever vaart minderen. Hij ziet de uitdrukingsloze gezichten van de militairen steeds duidelijker. De hoge petten op hun hoofden tekenen scherp af. ‘Heere, in mijn bagage heb ik Bijbels’, bidt hij hardop in zijn auto. ‘Het is Uw Woord dat ik naar Uw kinderen achter deze grens wil brengen. Toen U op aarde was, maakte U de blinden ziende. Nu bid ik U, maak de zienden blind. Laat deze bewakers geen dingen zien die U niet wilt dat ze zien.’ Een soldaat steekt zijn arm omhoog. Halt! André stopt de auto en zet de motor af. De soldaat pakt het paspoort aan. ‘Uitstappen’, gebaart de man. Tot zijn verbazing kijkt de soldaat maar vluchtig in de kofferbak. In gebroken Engels zegt hij: ‘You are welcome in our country!’ en schrijft de datum en grensovergang op het visum op. Met een vriendelijk gebaar overhandigt hij Andrés paspoort en visum en gebaart dat André verder kan rijden. Vlug sluit André de kofferbak, start de motor en rijdt de grens over. Een danklied stijgt op.

Een aantal dagen later. André kijkt vanaf een heuvel uit over de prachtige hoofdstad Sofia. De ronde torens van de Orthodoxe kerk glinsteren in het late zonlicht. Even sluit

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

hij z'n ogen en denkt met verwondering terug aan de Joegoslaaf die hem Petroffs adres in Sofia gaf. 'Pas op, André, het is gevaarlijk om dit overal te vragen!' 'Waar vind ik Petroff in deze grote stad?' vraagt André zichzelf zachtjes af... Hij stapt weer in en rijdt de grote stad in.

'Heeft u voor mij een stadsplattegrond?' vraagt André aan de balie van zijn hotel. 'He-laas, die zijn allemaal uitverkocht. Misschien bij de boekwinkel om de hoek.' De boekwinkel is dicht en André loopt terug naar het hotel. 'Heeft u misschien niet toch nog ergens een plattegrond?' Onderzoekend kijkt de receptionist hem aan. 'Waarom vraagt u dit weer? Buitenlanders hebben dit toch niet persé nodig?' 'O, maar ik ben bang om te verdwalen. En', vervolgt André, 'ik spreek geen woord Bulgaars.' De receptionist knikt. 'Kijk, het enige wat ik heb is deze hier', en hij wijst op een getekende plattegrond. André buigt zich voorover naar de kaart. Alleen de grote wegen staan erop getekend. 'Dat zal me nooit helpen', flitst het door z'n hoofd. Toch vraagt hij of hij de kaart mag gebruiken. De receptionist overhandigt de kaart aan André. Lopend naar z'n hotelkamer kijkt André nog een keer op de plattegrond. Dan houdt hij zijn adem in. 'Wat?' Alleen bij de grote straten staat een naam. Maar tot zijn verbazing staat een paar blokken naast het hotel een kleine straat getekend met de straatnaam die hij zoekt! Alleen deze kleine straat staat aangeven! 'Heere, dank U! Dank U, dat U deze reis al lang van tevoren hebt voorbereid!' dankt André in zichzelf.

De volgende morgen loopt André regelrecht naar de straat waar genoemde Petroff woont. Kijkend naar de nummers, loopt André langs de huizen. Van de andere kant komt een man in zijn richting. Precies voor het nummer stopt de man. André kijkt naar het gebouw. Het is een dubbel appartementencomplex. Tegelijk met de man loopt de Bijbelsmokkelaar het voetpad naar de flat op. Voor de voordeur van een appartement stopt de man. André kijkt één moment in het gezicht van de vreemdeling. Met een schok realiseert hij: 'Dit is de hem!' Zonder een woord te zeggen lopen de mannen naast elkaar de trap op. In het complex wonen meerdere gezinnen. Nu kan hij geen fouten maken. André ziet dat de vreemdeling een sleutel uit zijn zak haalt en in het slot van een deur steekt. Snel stappen ze allebei naar binnen. Direct wordt de deur gesloten. In het donker staan de mannen tegenover elkaar. 'I'm André from Holland', zegt André. 'And I', zegt Petroff, 'am Petroff.'

Petroff en zijn vrouw wonen in een eenkamer-appartement. Ze zijn allebei ouder dan 65 jaar, ziet André. De drie vallen op hun knieën en danken en loven God voor zijn wondervolle weg om hen samen te brengen.

Als ze bij elkaar zitten en praten, vraagt André: 'Ik heb gehoord dat jullie in Bulgarije en Roemenië een groot tekort aan Bijbels hebben. Is dat zo?' Zonder iets te zeggen neemt Petroff hem mee naar zijn bureau. Er staat een typemachine met een vel papier op. Ernaast ligt een Bijbel opengeslagen. Bij Exodus ziet André. 'Drie weken geleden was ik extreem gelukkig', zegt Petroff. 'Het lukte me om deze Bijbel te vinden.' Hij wijst naar het exemplaar op de eettafel. 'Het kostte me slechts een maandsalaris! Weet je waarom het zo goedkoop was?' André schudt met zijn hoofd. 'Omdat Genesis, Exodus en Openbaring er uitgesneden zijn en.' 'Waarom?' onderbreekt André. 'Wie zal het weten. Misschien wel om sigaretten van het dunne papier te maken. Maar hoe dan ook, ik had gelukkig genoeg geld om het te kopen. En nu ben ik de missende gedeeltes aan het overtypen, zodat ik met vier weken een complete Bijbel heb.' 'En, wat ga je daar dan mee doen?' vraagt André. 'O, die geef ik weg.' 'Ja', zegt Petroff's vrouw, 'aan de kleine christengemeenschap in Plovdiv. Daar is geen Bijbel.' 'In de hele kerk geen Bijbel?' vraagt André ongelovig. 'Inderdaad', antwoordt Petroff, 'dat is op heel veel plaatsen het geval.'

Vol ongeduld kijkt André uit zijn hotelkamer naar buiten. Gelukkig, het wordt steeds donkerder. Vlug loopt hij het hotel uit, naar zijn blauwe VW kever. Even later loopt André met een doos door de donkere straten naar het appartement van Petroff. Binnen kijken hij en zijn vrouw naar de doos die André op de smalle tafel zet. 'Wat is dat?' vraagt Petroff nieuwsgierig. André doet de doos open en haalt er twee Bijbels uit. Trillend steekt Petroff zijn hand uit en pakt de schat aan. 'En.... in de doos?' vraagt Petroff. 'Nog meer, en in de auto nog meer', antwoordt André zachtjes. Petroff sluit zijn ogen. Zijn lippen trillen. Hij probeert zijn emoties onder controle te houden. Over zijn oude wangen rollen twee dikke tranen. Ze vallen op de Bijbel in zijn hand.

De volgende dag vertrekken André en Petroff meteen om in Bulgarije de Bijbels te verspreiden. Onderweg vertelt Petroff dat er eigenlijk twee kerken in Bulgarije zijn. Een marionetten-kerk, die precies doet wat de overheid zegt én een ondergrondse kerk. 'Vannacht zul je een ondergrondse kerkdienst meemaken', zegt Petroff. Petroff en André zitten naast elkaar te wachten in de auto. De straat ziet er verlaten uit. De kale appartementen zien er troosteloos en grijs uit. Plots tikt Petroff André op zijn schouder. 'Het is onze tijd.' Precies om half acht stappen ze uit de auto, lopen de flat in naar de derde verdieping. Nog even kijkt Petroff om zich heen en stapt zonder te kloppen een deur binnen. In het schemerdonker zitten acht mannen en vrouwen bij elkaar. Voor de ramen zijn dekens gespannen. Tien minuten later stapt er nog iemand binnen. Tien minuten later weer. Binnen zegt niemand iets. Precies om acht uur staat Petroff op. Zachtjes begint hij te praten. 'We zijn vanavond gezegend met de komst van deze broeder uit Holland. Ik zal vragen of hij voor jullie een boodschap van de Heere wil delen.' Petroff gaat zitten. André kijkt rond en wacht totdat ze gaan zingen. Plotseling realiseert hij zich dat zingen onmogelijk is! Vlug staat hij op en deelt het Evangelie met de aanwezigen. Na twintig minuten knikt André naar Petroff. Deze staat op, pakt het pakketje en wikkelt het papier eraf. In zijn hand houdt hij de Bijbel omhoog. Kreten van verbazing klinken. Veel te hard! Sommigen slaan de handen voor hun mond. De mannen pakken André beet en omhelzen hem stevig! Iedereen houdt de Bijbel even vast, doet deze open en kijkt er in.

Aan het einde van de samenkomst verdwijnen met grote tussenpozen de aanwezigen. De laatste man die van zijn knieën opstaat is een oude man met een bruin gezicht en een lange grijze baard. Zijn helderblauwe ogen glinsteren in het zwakke licht. Als even later Petroff en André samen weer in de auto zitten vertelt Petroff: 'Dat is Abraham. Hij leeft samen met zijn vrouw in een tent in de bergen. Van de overheid krijgen ze een heel klein pensioen. Ze leven vooral van wilde bessen, fruit en brood. We noemen hem de Reuzen-doder.' André kijkt Petroff vragen aan. 'Waarom?' 'Omdat hij altijd op zoek is naar een Goliath. Als hij een Goliath vindt, dan is er een gevecht. Soms wint Goliath en dan zit Abraham weer in de gevangenis. Maar veel vaker wint Abraham. En dan is er weer een ziel gered en toegevoegd aan Christus' Kerk.' André glimlacht. 'Ik zal, voordat ik Bulgarije verlaat, hem de rest van de Bijbels geven.'

Vol indrukken rijdt André weken later in zijn blauwe VW kever de Nederlandse grens over. Meer dan twee maanden is hij weggeweest. In gedachten zingt de tekst: 'Wees wakker en versterk het overige dat dreigt te sterven.'

Bron

Naar: Brother Andrew and John and Elizabeth Sherrill, *God's smuggler*, London: Hodder&Stoughton 2002.

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

Gespreksvragen

1. Besef je hoe rijk je bent dat je een Bijbel hebt?
2. Heel veel mensen hebben niet Gods Woord. Wat doet dat met jou?
3. Wat vraagt de Heere van jou ten opzichte van hen die de Heere Jezus niet kennen of nooit van Hem gehoord hebben?
 - *Lukas 24 vers 47, 48 en Mattheüs 28 vers 19.*
4. Ken jij organisaties of mensen die aan Bijbelverspreiding (in het buitenland) doen?

Vertelling 2 ARON KOMT THUIS

Het is 22 januari 1945.

Russische soldaten trekken de vernietigingskampen Auschwitz en Birkenau binnen en bevrijden de gevangenen. Van de drie miljoen Poolse Joden zijn er nog hooguit vijftig-duizend in leven. Eén van hen is Aron Rabinsky...

Dag aan dag zit Aron bij het raam. Zonder één woord te zeggen staart hij naar buiten, naar het grauwe landschap. De oorlog is voorbij, maar wat nu? Natuurlijk, er zijn Joden die zich buiten het kamp wagen. Maar één voor één keren ze moedeloos terug naar hun barakken. Hun laatste hoop is de bodem ingeslagen. De Duitsers zijn weg, maar de Polen zetten hun werk voort. 'De Joden hebben ons deze oorlog aangedaan... De oorlog is begonnen om de Joden winst te laten maken... De Joden zijn de oorzaak van onze moeilijkheden!'

Joodse winkels worden vernield. Joden die in hun verlaten huizen terugkeren, worden mishandeld.

Daarom hebben ze geen andere keus dan in het dodenkamp te blijven. Gelaten zitten ze bijeen in de kille, smerige barakken. Zal ooit voor hen de échte bevrijding komen? In de zomer van 1945 ziet Aron enkele mannen het kamp binnenstappen. Ze zien er gezond en sterk uit. Hun huid is gebruint door de oosterse zon. Ze worden wantrouwend bekeken. Dat verandert als de mannen het doel van hun komst bekend maken. 'Wij zijn leden van de Mossad Alyjah Bet, de organisatie die ervoor zorgt dat Joden naar Palestina kunnen terugkeren', zeggen ze. 'Wij zijn vanuit Palestina hierheen gestuurd om jullie op te halen!'

Dat bericht zorgt voor een uitbarsting van vreugde in het kamp. Ook Aron slaakt een kreet van vreugde. Velen huilen. Anderen vallen op hun knieën en proberen de handen van de Mossad-agenten te kussen. Vrije Joden uit Palestina! En ze komen hèn halen!

Voorjaar 1946.

De vrachtauto vol Joodse vluchtelingen davert door de Italiaanse lantenacht. Het is donker, maar Aron kan in de verte de zee zien blinken in het licht van de maan. Straks zullen ze ingescheept worden. Deze nacht nog zullen ze vertrekken, in alle stilte. Dat laatste is wel nodig, want de Engelsen liggen vast en zeker op de loer. Die willen onder geen beding dat er nog Joden Palestina binnenkomen. Ze houden liever de Arabieren te vriend.

Aron klemt zijn tanden opeen. Palestina is van de Joden, in ieder geval het deel waar het volk Israël vanouds woonde. Daar is geen plaats voor Arabieren! Hij, Aron, zal graag helpen om de Engelsen en de Arabieren te verdrijven. Vechten wil hij! Dat zal

hem misschien helpen om de verschrikkelijke beelden uit het verleden, die dag en nacht door zijn hoofd spoken, te verjagen.

...Om in Palestina te komen, hebben de voormalige gevangenen uit Auschwitz een lange weg moeten afleggen. In een koude winternacht zijn ze lopend vertrokken, onder leiding van de Mossad-agenten. Zes dagen lang ploeterden ze door besneeuwde velden, tot waar de hellingen van de Karpaten beginnen. Daar baanden ze zich een weg door het ijzige bergland tot ze meer dood dan levend de grens bereikten. De Poolse grenswachten waren door de Mossad Alyjah Bet omgekocht. Ze keken een andere kant op toen de vluchtelingen passeerden. De tocht ging verder door Tsjecho-Slowakije.

Aan de voet van het gebergte verzamelden ze zich, uitgeput en met bloedende voeten. Gelukkig hadden de agenten van de Mossad voor een trein gezorgd. De Engelsen deden al het mogelijke bij de Tsjecho-Slowaakse regering om het Jodentransport tegen te houden. Tevergeefs, want enkele dagen later al passeerde de trein de Oostenrijkse grens. Vanaf dat ogenblik stonden de vluchtelingen onder de bescherming van de militaire commandant van de Amerikaanse bezettingstroepen in Oostenrijk. Nadat ze in Wenen op verhaal waren gekomen, reisden de vluchtelingen per trein verder naar Italië. Bij Milaan vonden ze een week lang onderkomen in een kamp, tot ze onverwacht in het holst van de nacht werden opgehaald door vrachtauto's...

De auto hotst door een diepe kuil. Ze rijden nu op een onverharde landweg. De passagiers worden flink door elkaar geschud. Even later staan ze stil. Bij het licht van de maan ziet Aron nog veel meer vrachtauto's staan. Honderden vluchtelingen staan in groepen te wachten. Op het water varen rubberboten af en aan. Een paar honderd meter uit de kust wacht een oude boot. Arons hart bonst. Met dát schip zal hij naar Palestina varen! Palestina, het beloofde land... Voor een ogenblik voelt hij zich rustiger. Woede en verbittering vallen van hem af. Hij gaat naar huis!

De nachtelijke wind giert rondom de verbrokkelde ruïnes en het met mos begroeide oude havenhoofd van Caesarea. Bruisend slaan de golven tegen de zwarte rotsen die vanaf de kust de zee insteken. In die ruïnes verschuilen zich tientallen Joodse vissers, samen met zeker tweehonderd Joodse soldaten. Nauwlettend houden ze de zee in de gaten. Daar flikkert een lichtsignaal vanuit de oude Toren van Drusus die een eindje uit de kust in het water staat. Dat is het afgesproken teken! De 'Ster van David' is in aantocht. Nu gaat het erom de vluchtelingen zo snel mogelijk aan land te brengen, voordat de Engelsen er lucht van krijgen.

Aan boord van de 'Ster van David' omknelt kapitein John Webber het stuurrad. Langzaam zoekt hij zijn weg langs verraderlijke riffen en zandbanken. Het schip mag niet voortijdig stranden. Hij moet zo dicht mogelijk bij de kust zien te komen. De vluchtelingen staan langs de reling, klaar om overboord te springen. Een stoot! Een schurend geluid! Er gaat een trilling door het schip. Plotseling is de vaart eruit. De 'Ster van David' is op een rots gelopen. Vanuit de toren flitst opnieuw licht. Een verwarde landing begint... De vluchtelingen klauteren overboord, ze staan tot hun schouders in het water en beginnen door de branding naar de kust te ploeteren. Sommigen glijden uit, anderen gaan kopje onder in diepe gaten of worden omvergegooid door een onverwacht hoge golf. Maar gelukkig, daar zijn de soldaten en de vissers al. Hun sterke handen grijpen de vluchtelingen en trekken hen door de golven naar het veilige strand. De kinderen zijn het eerst aan de beurt. Aan land heerst een koortsachtige drukte. 'Vlug! Vlug! Gooi je kleren weg en trek onmiddellijk deze aan!'

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

'Gooi je identiteitspapieren weg!
'Wie aangekleed is, moet meekomen!
'Geen lawaai! Geen licht!'

Sommige vluchtelingen worden naar het dorp gebracht. Anderen worden in vrachtauto's geladen die snel landinwaarts rijden.

Aron is nog aan boord van de 'Ster van David'. Hij heeft kinderen over de reling getild, zodat de soldaten hen konden overnemen. Maar nu is het de hoogste tijd om zelf aan land te gaan. Samen met enkele andere mannen springt hij overboord.

Het koude water sluit zich boven zijn hoofd. Als hij weer boven komt, begint hij in de richting van het strand te zwemmen. Hij komt bij een grote rots en kruipt er overheen. Een golf sleurt hem mee, terug de zee in. Even later heeft hij toch vaste grond onder de voeten. Moeizaam waadt hij tegen de sterke stroom in naar het strand. Hij stapt in een diepe kuil en valt...

Plotseling... Doordringend gehuil van sirenes! Geknetter van geweervuur! Als Aron overeind krabbelt, ziet hij een tiental Britse soldaten, gewapend met gummiknuppels. Als verstard blijft hij een ogenblik staan. Beelden van vroeger schieten door zijn gedachten... 'Heraus, Jude, heraus! Schnell, du Schwein!' Hij ziet zich weer omringd door slaande en trappende SS-ers. Knuppels komen neer op hoofden en schouders. Honden bijten zich grommend vast in weerloze gevangenen. Boven alles uit klinkt het gegil en gehuil van vrouwen en kinderen...

'Nee!' schreeuwt Aron. 'Nee! Nee...!' Schoppend en bijtend van woede stort hij zich op de Engelse soldaten. Sterke armen grijpen hem vast en gooien hem achterover in de branding. Zijn tanden bijten zich vast in de hand van een soldaat. Gebrul van pijn... Aron springt naar voren. Hij vecht als een razende. Een knuppel zwaait... Een felle pijn schiet door zijn hoofd. Alles wordt donker om hem heen...

Aron doet zijn ogen open. Zijn hoofd klopt en doet vreselijk pijn. Het eerste wat hij ziet is het stoppelige gezicht van kapitein John Webber. 'Zo, je bent weer wakker, zie ik. Tja, dat komt ervan, als je in je eentje probeert het Britse leger te verslaan.'

'Waar ben ik?' mompelt Aron.

'In een Brits kamp. Samen met nog wat Joodse vluchtelingen. De meesten zijn ontsnapt. De Britten zijn woedend.' 'Wat gaan ze met ons doen?'

'Ze gaan onze zaak onderzoeken, natuurlijk. Ze zullen je vast heel wat vragen stellen. Bedenk maar vast antwoorden.'

'Wat ze ook vragen, ik blijf antwoorden dat dit mijn land is!'

John Webber lacht. 'Reken er maar op ze je een paar maanden vasthouden. Daarna zullen ze je wel loslaten. In ieder geval ben je in Palestina!'

29 november 1947

In de grote eetzaal zitten de mensen dicht opeen gepakt. Wie maar even kan, is gekomen. Iedereen wil erbij zijn. Midden in de zaal staat een grote radio. Aron heeft aan de knoppen gedraaid tot het piepen en kraken ophield. Alleen het gegons van stemmen, voetstappen en geklap van deuren is te horen. Dan klinkt de heldere stem van de verslaggever. 'Dames en heren, u bent verbonden met het hoofdgebouw van de Verenigde Naties. Vandaag wordt beslist of de Joden in Palestina een eigen staat zullen krijgen of niet.' Aron knikt. Ja, daar gaat het om. 'Zoals u zult weten', vervolgt de man verder, 'is het erg spannend. Tweederde van alle landen moet het ermee eens zijn, anders gaat het niet door. Ik zal nog snel even zeggen waar het om gaat. Er ligt een plan op tafel om Palestina te verdelen in twee landen. Eén voor de Joden, één voor de Arabieren. Eigenlijk een heel vreemd plan. Het land voor de Joden bestaat uit drie

stukjes, het land voor de Arabieren ook. En de stad Jeruzalem blijft apart. Die wordt niet Joods en niet Arabisch.' 'Schande!' gromt een oude Jood. 'Jeruzalem is van ons. Die stad moeten wij hebben!'

Vanuit de radio klinkt gekuch. Dan klinkt de stem van de voorzitter: Wij zullen stemmen over het plan tot verdeling van Palestina. Bode, het mandje.' Aron hoort de voorzitter het eerste land roepen. 'Guatemala!' Onmiddellijk klinkt het antwoord: 'Voor!' 'Zo, da's één', broemt Aron. Anderen in de zaal schrijven haastig het land op en zetten er 'voor' achter. 'India!'

'Tegen.'

'Iran!'

'Tegen!'

'Libanon!'

'Tegen.'

'Engeland!'

'Blanco!' 'De lafaards', valt Aron uit. 'Hier de Arabieren helpen en dáár bang voor Amerika!' 'Stil!' roept iemand.

'België!'

'Voor.'

'Egypte!'

'Wij zijn absoluut tegen en zullen ons met alle macht tegen dit schandaal verzetten!' Klop! Klop! Klop! hamert de voorzitter. Mond dicht!

'IJsland!'

'Voor.'

'Syrië!'

'Tegen!'

'Nederland!'

'Voor.'

Komt er dan nooit een einde aan de stemming? In spanning worden de stemmen nauwkeurig opgeschreven. Aron ziet op het papier van zijn buurman dat er meer voor, dan tegen hebben gestemd! Dan klinkt de stem van de voorzitter: 'Drieëndertig voor, dertien tegen en tien blanco. Het plan is aangenomen. Ik sluit de vergadering! Twee klappen van de voorzittershamer klinken. Het is gebeurd. Niemand luister meer.

Het is in de namiddag van de veertiende mei 1948.

Over Joods Palestina is een stilte gevallen, een stilte vol verwachting. Van de oude stad Safad in het noorden tot aan de Negevwoestijn in het zuiden, in de kronkelige straten van Jeruzalem en op de zonnige pleinen van de nieuwe stad Tel Aviv, overal drommen de Joden bijeen rondom radio's en wachten af.

Dan, om klokslag vier uur, horen ze de stem van hun leider, David Ben-Goerion: '...krachtens het nationale en historische recht van het Joodse volk en de resolutie van de Verenigde Naties kondigen wij hierbij de stichting aan van de Joodse staat in Palestina, waarvan de naam Israël zal zijn.'

Als de stem van Ben-Goerion zwijgt, klinkt door de luidsprekers het Joodse volkslied, het Hatikvah. En de Joden zingen mee, in huiskamers, op straten en pleinen. Temidden van vele anderen in het centrum van Tel Aviv staat Aron Rabinsky en zingt uit volle borst mee. Om dit mee te maken heeft hij de lange reis gemaakt, heeft hij opgesloten gezeten in een kamp, heeft hij gevochten tegen Engelsen en Arabieren.

De woorden van Ben-Goerion klinken nog na in zijn gedachten: 'Met vertrouwen op de Almachtige God zetten wij onze handtekening onder de proclamatie...'

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

Na jaren van twijfel en wanhoop kan Aron er op dit moment niet aan twijfelen dat de God van Abraham, Isaak en Jacob dit alles zo geleid heeft. Tranen van ontroering lopen over zijn wangen.

En als de sirenes van het luchtalarm gaan loeien over Tel Aviv en de feestvierende menigte naar de schuilkelders vlucht, blijft Aron staan, zijn gezicht omhoog geheven. Egyptische bommenwerpers zijn onderweg, Syrische en Jordaanse legers staan gereed om de staat Israël binnen te trekken.

Maar Aron weet dat de Bewaarder Israëls niet sluimert, noch slaapt!

Bron

Naar: *Er is Geschied*, handleiding, deel 3.

Gespreksvragen

1. De oprichting van de staat Israël wordt ook wel 'Het wonder van 1948' genoemd. Kun je dit uitleggen?
2. Welke profetie(ën) worden er vervuld? Weet jij profetieën die betrekking hebben op de terugkeer van de Joden naar hun land?
3. Zing/beluister het Hatikwa.
<https://www.youtube.com/watch?v=2GWbJPsEQVU>

Vertelling 3 **RUIMTEVAART**

'Oom Henk, ik vind u toch zo'n schat', zegt Willeke van Dijk slaperig. Haar oom kijkt lachend achterom. 'Zo, zo, zo, waar heb ik dat ineens aan te danken?' Willeke rekt zich uit. 'Ik vind het heerlijk, dat jullie me hebben uitgenodigd om een maand te komen logeren.' Oom Henk knikt. Zijn nichtje is erg ziek geweest. Omdat de winters in Florida veel warmer zijn dan in Nederland, hebben ze het zo geregeld dat ze hier nog fijn wat kan aansterken. 'Ze zullen op school wel jaloers zijn', zegt Willeke. 'Zij zitten daar te ploeteren en ik rijd in een auto met chauffeur door Amerika.' Ze gaapt eens diep. Dan gaat ze lekker languit op de achterbank van de grote Cadillac liggen. 'Oh. Ik ben toch wel een beetje moe!' 'Dat is je eigen schuld. Je had best thuis mogen blijven. Dan was ik in mijn eentje naar de lancering gaan kijken. Zal ik je maar terugbrengen?' Nu is Willeke ineens klaarwakker. 'Nee hoor. Ik ben al niet moe meer!'

Oom Henk grinnikt. Tante Annie en hij hebben zelf geen kinderen. Ze genieten elke dag weer van hun bijdehante nichtje. Het is een slimme meid. In die paar weken is ze al een aardig woordje Engels gaan spreken. En tussendoor doet ze ook nog wat schoolwerk om een beetje bij te blijven. 'Is het nog ver, oom Henk?' 'Nee hoor, we schieten lekker op. Het is nog zo'n mijl of tien.'

Ze kunnen goed doorrijden, want midden in de nacht is er haast geen verkeer. Willeke kijkt op het verlichte klokje van de auto. 'Kwart voor vijf. Dan is het nu in Nederland kwart voor elf, hè?' 'Ja!' Haar oom knikt. Hij moet toch goed op de weg blijven letten, want in het donker zijn de bochten extra gevaarlijk. 'Even denken', zegt Willeke. 'Dinsdag, dan is meester Bosman nu met geschiedenis bezig.'

'Ha!' klinkt het van de voorbank. 'Dikke dikke Annie, dikke dikke vlo, dikke vlo, dikke vlo, dikke Atje wil een vlo, wil een vlo is Jan.' Willeke kijkt haar oom verbaasd aan. 'Wat zegt u nu toch?' 'Weet je dat niet? Dat zijn de graven van Holland. Die rijtjes moesten we vroeger uit ons hoofd leren. Een prachtig vak, geschiedenis! Ik was het

bijna gaan studeren. Maar ja, ik ben toch maar raket-ingenieur geworden.' Willeke vertrouwt het niet. 'Is vlo dan een graaf?' 'Nee joh. Het is een ezelsbruggetje. Vlo is graaf Floris. En dikke is Dirk. En de andere ... nou ja, die ben ik vergeten.'

Hij gaat nu langzamer rijden. In de berm staat een groot bord met een pijl: Cape Canaveral, U.S. Space Centre. De auto slaat rechtsaf. Het lijkt wel of het in de verte al ochtend wordt. Maar, het zijn de duizenden lichtjes. Grote schijnwerpers priemen door het donker en verdrijven de nacht. Ze stoppen voor een soort douanehuisje. Oom Henk haalt een pasje uit zijn zak en laat het aan de wachtpost zien. 'Ah mister Vèndaaik. You're going to watch the fireworks?' Willeke begint te giechelen. 'Hey, is that your little niece?' zegt de man en hij kijkt even naar binnen. Willeke zwaait. Dan gaat de slagboom omhoog en mogen ze doorrijden. 'Waarom moest je lachen?' 'Ik vind het steeds grappig zoals ze Van Dijk hier uitspreken.' 'Ja Willeke, maar ze kunnen nou eenmaal niet anders', zegt haar oom. 'Wat gek, dat die man de raket vuurwerk noemt', zegt Willeke. Oom Henk lacht verbaasd. 'Zo, heb je dat verstaan . . . Maar weet je dat hij eigenlijk gelijk heeft? Misschien weet hij dat zelf niet eens, maar de Chinezen hebben in de middeleeuwen het vuurwerk uitgevonden en ook de eerste raketten. Dat waren een soort heel grote vuurpijlen, waarmee ze hun vijanden beschooten.' Daar kijkt Willeke wel even van op. 'Hebben de Russen het weer van de Chinezen geleerd?' vraagt ze. 'Die hebben toch als eersten een mens de ruimte in geschoten?' 'Nee hoor. Deze raketten van tegenwoordig zijn eigenlijk een soort verbeterde V-2. Daar heb je vast wel eens van gehoord.' Willeke knikt.

Ze komen op een groot parkeerterrein. Daar staan al honderden auto's. 'Wat een drukte!' zegt Willeke. 'Ik had niet gedacht dat hier 's nachts zoveel mensen zouden komen.' 'Wat dacht je dan. Iedereen die heeft meegewerkt om de raket klaar te krijgen, wil erbij zijn als hij de lucht in gaat. En dan bestaat er ook nog zoiets als nieuwsgierige nichtjes.' Willeke moet lachen, maar ze wil toch meer weten. 'Hoeveel mensen werken er eigenlijk hier?' 'Dat ligt eraan', zegt oom Henk. 'Het hangt er een beetje vanaf hoeveel raketten er klaargemaakt moeten worden. Maar het zijn meestal ongeveer vijftienhonderd mensen.' Willeke kijkt hem ongelovig aan. Dan gooit oom Henk er nog een schepje bovenop. 'Voor deze ene reis zijn vandaag over de hele wereld zo'n achttienduizend mensen aan het werk. En vergeet al de mensen van de krant, de radio en tv niet. We denken dat er vandaag ongeveer vijfhonderd journalisten zullen komen.' Het duizelt Willeke een beetje van al die cijfers. 'Mag ik de raket ook zien?' vraagt ze, terwijl ze naar een groot gebouw toe wandelen. 'Kom maar mee. We mogen niet dichtbij komen. Maar daar is een balkon waar je alles goed kunt zien. Er staan ook een stuk of wat verrekijkers.' Ze klimmen een paar trappen op. Boven staan al veel meer mensen op de uitkijk. 'Kijk daar!' Iedereen begint ineens te wijzen en alle mensen rekken hun nek om iets te kunnen zien. Willeke wringt zich tussen de mensen door en staat in een wip vooraan. Daarginds komt een wit poppetje uit een hangar. Het heeft een grote helm op. Aan zijn armen en zijn buik hangen allemaal slangetjes en kabeltjes. Het poppetje blijft even staan en zwaait vriendelijk. Er flitsen tientallen lampjes en de camera's klikken en zoemen.

John Glenn. De eerste echte ruimtevaarder van Amerika. Hij stapt in een klein busje. 'Net de kampeerauto van de burens', denkt Willeke. Het busje draait en rijdt langzaam weg. Nu ziet Willeke ook de raket. Hij lijkt vanuit de verte op een kleine, witte toren. In het licht van de schijnwerpers kan je de lanceertorens die ernaast staan goed zien. Straks worden die weggereden. Dan zit de ruimtevaarder helemaal alleen bovenop een grote brandstoftank van dertig meter hoog. Willeke krijgt het ineens een beetje koud. Ze rilt en gaapt. Oom Henk komt naast haar staan. 'Weet je wat. Het duurt nog

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

zo'n twee en half uur. Je moet maar proberen een dutje te doen in mijn werkkamer. Dan kom ik je straks wel wekken.'

De uren tikken voorbij. Op Cape Canaveral wordt iedereen steeds zenuwachtiger. Om zes uur stapt John Glenn in de lift. Een minuut later schuift hij voorzichtig in zijn kleine cabine en zwaait nog een keer naar de felle lampen. Het is nog donker, maar de lucht wordt al grijzer. Even later lopen er rode strepen langs de horizon. En tegen zeven uur beschijnt een bloedrode zon de wolken boven de kaap. Willeke kan niet slapen. Ze zit stilletjes in de kamer van oom Henk van de prachtige zonsopgang te genieten. Heel in de verte flonkert de Atlantische Oceaan. Langzaam verdrijft de zon de laatste wolken boven de raket.

'Prachtig vliegweertje', grapt de astronaut bovenin zijn toren.

Maar dan gaat er van alles mis.

Alarm! Er is een bout van het luik gebroken.

Alarm! Een zuurstofventiel blijft hangen.

Alarm! Er komen zware wolken aandrijven.

Alarm! De brandstof verdampt. Er moet meer in de raket gepompt worden.

Steeds weer wordt het aftellen gestopt. Steeds langer moet John Glenn wachten. In de controlekamer laat een metertje duidelijk de hartslag van de ruimtevaarder zien. Blop, blop, blop, blop. Heel kalm en regelmatig. Hij lijkt in die opgewonden wereld wel de rustigste van allemaal. Maar wie weet wat hij allemaal denkt?

Dan komt de laatste minuut: 22 februari 1962, dertien minuten voor tien. Iedereen houdt zijn adem in. De journalisten vergeten even te schrijven. De monteurs en de ingenieurs, die maandenlang hiervoor hebben gewerkt, turen naar de lanceerplaats. Overal hangen tv-toestellen, waarop de raket van dichtbij te zien is. Maar iedereen verdringt zich voor de ramen om niets te missen. Alleen in de controlekamer zitten mannen die gespannen alle metertjes in de gaten houden. En wat zij niet zien, ziet de computer wel. Want er mag niets mis gaan.

Willeke drukt haar neus tegen het dikke glas. Naast haar staat oom Henk een sigaar kapot te scheuren. Door de luidsprekers klinkt een stem. 'Dertig...vijfentwintig...tweintig...' Op het strand, vijf kilometer verder, staan duizenden mensen te wachten. Met verrekijkers, fototoestellen, filmcamera's en transistor-radiootjes. Overal in Amerika en zelfs in Europa luisteren de mensen mee. 'Ik ben klaar', zegt John Glenn.

'Six...five...four...three...two...one...zero!'

Er schiet een heel heldere vlam onder de raket vandaan. Dan grote grijze rookwolken. Er klinkt een geluid als een heel lange donder. Langzaam komt er beweging in de raket.

'Vooruit!!!' roept oom Henk. Hij gooit een paar honderd snippertjes tabak de lucht in. Dan gaat de raket sneller...steeds sneller en schiet omhoog. De ruimte tegemoet. Twintig- ... dertigduizend kilometer per uur.

Even later zegt de luidspreker: 'Astronaut Glenn is in de 'Friendship 7' in een baan om de aarde gekomen.'

Een wildvreemde man pakt Willeke op en danst rond. 'Magnificent, wonderfull!! brult hij. Iedereen feliciteert iedereen. Willeke raakt haar oom even kwijt. Maar ze vinden elkaar in de menigte snel weer terug.

'Kom mee. Dan gaan we naar huis. De rest van de vlucht kunnen we op de radio wel horen!' Willeke heeft eigenlijk nog geen zin. 'Ik wil ook zo graag zien dat hij terugkomt!'

'Dat kan niet meisje. Als alles goed gaat, landt John Glenn vanmiddag met het topje van de raket in zee. Ongeveer duizend kilometer hiervandaan. Er liggen al boten klaar om hem op te pikken.'

Op weg naar huis schieten ze haast niet op. De wegen zijn stampvol met toeterende auto's. Overal hangen de vlaggen uit en lopen de mensen feest te vieren. 'Gek eigenlijk', zegt Willeke. 'Wij sukkelen hier over de weg en die ruimtevaarder is al bijna één keer om de aarde heen. Ik snap er niets van. Mensen die reizen in een raket om de aarde! Straks gaan ze nog naar de maan...'

Epiloog

Op maandag 21 juli 1969 ziet Willeke op het grote scherm hoe Neil Amstrong als eerste mens voet op de maan zet.

Bron

D. de Boer, *Mensen maken geschiedenis 1*, Leiden: Spruyt, Van Mantgem & de Does B.V. 1977, pag. 123-129.

Gespreksvragen

1. Op 7 november 1957 hield Prof. G. Wisse een tijdrede over het verschijnen van de eerste kunstmaan, een Russische Spoetnik, in de ruimte. Hij zei daarin o.a. het volgende:
'Men heeft het openlijk uitgesproken, deze kunstmaan is de eerste stap in de richting van het meester worden van het heelal. Niet God, maar de mens zal heelal-beheersers zijn (...) Regen en zonneshijn, vruchtbare en onvruchtbare tijden zullen niet langer door een Goddelijke Voorzienigheid maar door het kennen en kunnen van de mens der techniek worden beheerst.'
Kun je dit in eigen woorden uitleggen?

Leestekst

ALLE EINDEN DER AARDE

In de afgelopen nacht is de regen ruisend neergevallen op de met gras afgedekte hutten van het dorpje Langda in het ruige bergland van Irian Jaya. Het water heeft de akkertjes rondom het dorp doordrenkt. Schuimend en bruisend stromen de door regenwater gezwollen riviertjes langs de berghellingen naar beneden. Nu de ochtend aanbreekt, beginnen de nevels langzaam op te trekken. Straks zal de zon doorbreken en de koude lucht verwarmen. Uit de hutten stijgen rookpluimen op. Daar worden op rokerige vuurtjes zoete aardappelen geroosterd. Kinderen keren terug van de bergstroompjes. Zij hebben hun holle kalebassen gevuld met drinkwater. Enkele vrouwen zijn al op weg naar de akker. Op hun rug dragen ze een net met daarin hun baby. Aan een liaan voeren ze een varkentje mee. Dat moet overdag zijn buik rond eten.

Op het dorpspleintje voor de mannenhut maken de mannen zich gereed voor de jacht. Ze zien er schrikwekkend uit. Veren in het haar, halsbanden van varkenstanden, armingen van rotan, rode verf rondom de ogen... Maar het angstaanjagendst zijn wel het beentje dat door de neus is gestoken en de bamboekoker in de uitgerekte oorlel. Plotseling heffen de mannen waakzaam het hoofd. Hun ogen zoeken de lucht af Vanachter de bergkam heeft een vreemd, brommend geluid geklonken. Helemaal onbekend is dat geluid niet voor de dorpelingen van Langda. Niet lang geleden was dat bromgeluid er ook. Toen klonk het harder. Vanachter de bergen was een monsterlijk grote, brullende vogel komen aanvliegen. Enige tijd had hij boven hun dorp gezwefd. In paniek was iedereen de bossen ingevlucht. Zou de vogel terugkeren?

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

Inderdaad, daar is hij! Het gebrom zwelt aan tot een luid geraas. Laag scheert de vogel over Langda. Gillend vluchten de kinderen weg. De vogel is doorschijnend en hij zwaait uit alle macht met zijn vleugels in het rond. Dan begint hij te dalen...

Het is huiveringwekkend! Als vastgenageld blijven de mannen staan. Hun handen omklemmen de bogen, maar niemand durft een pijl ofte schieten. Als de vogel geland is, komen er vreemde, witte wezens uit. En nadat de bromvogel weer is opgestegen, landt er een volgende! Daar zitten gewone mensen in, net zoals zijzelf! Uit weer een volgende vogel worden allerlei spullen geladen.

De schrik heeft plaats gemaakt voor verbazing. De kinderen staan op een afstand met open mond toe te kijken. De vrouwen hebben hun akkers in de steek gelaten.

Het wordt een angstige en opwindende ochtend voor de bewoners van het dorp Langda in het ruige bergland van Irian Jaya. Maar als het avond is geworden, zitten de mannen bijeen in de grote mannenhut. Hun gezichten staan somber. Wat moeten ze met die vreemdelingen aan? Zullen ze hen aanvallen en doden? Ze horen hier niet! De muren van het huis dat zij gebouwd hebben, zijn nog niet sterk genoeg om pijlen tegen te houden. Is het dan nu geen tijd om toe te slaan?

Dan staat een van de mannen op. Hij is de enige die tégen een aanval op de nieuwkomers is. 'Raak de vreemdelingen niet aan!' Zijn stem klinkt bezwerend. 'Misschien hebben zij machtige beschermers! Als wij hen kwaad aandoen, zullen de geesten van de witte wezens vertoornd zijn. Zij zullen ons doden! Wees voorzichtig!'

Onzeker kijken de mannen elkaar aan. Hun dorpsgenoot heeft gelijk. Ze moeten voorzichtig zijn en afwachten.

Voor de zendeling en zijn inlandse evangelisten breekt een drukke tijd aan. Eerst moet er een landingsstrip worden aangelegd. Als die er is, kunnen materialen worden aangevoerd. Daarna wordt de grashut omgebouwd tot een huisje van geschaafde planken. Er worden een voorraadschuur, een kleine kliniek en een kerkje met een grasdak gebouwd. Als dat alles gereed is, brengt de zendeling bezoeken aan de dorpjes in de omgeving. Hij merkt tot zijn blijdschap dat de mensen willen luisteren. Vijandig zijn ze niet.

Na verloop van tijd nodigen sommige dorpen de evangelisten uit om te komen spreken over de God, Die de hemel en de aarde gemaakt heeft.

Och, de zendeling weet wel dat er veel nieuwsgierigheid is. Nieuwsgierigheid naar de wonderlijke nieuwe dingen die hij bij zich heeft. Wie van de dorpingen wil niet graag zo'n mooie ijzeren bijl ofspa bezitten? Met open mond staan ze te kijken als de 'zaag met een stem' prachtig gezaagde en geschaafde planken maakt. Daar kun je stevige huizen mee bouwen! Maar toch... Gods Geest werkt ook. Dat merkt de zendeling als hij een tijdlang in Langda heeft gewerkt...

Op zekere dag vertelt de zendeling een mooie geschiedenis uit de Bijbel. Het gaat over de Heere Jezus. Wel vijfduizend mensen volgden Hem. Nadat de Heere Jezus hun veel had geleerd, had Hij hun overvloedig te eten gegeven. Als hij klaar is met vertellen, vraagt de zendeling: 'Willen jullie de Heere Jezus ook volgen en naar Hem luisteren?'

Ja, wij willen de Heere Jezus volgen en door Hem onderwezen worden', klinkt het vanaf het plein. De zendeling is ontroerd. Wel wijst hij de dorpingen erop dat ze hun oude leven moeten verlaten. Als zij hun oude leven vasthouden, kunnen ze de Heere Jezus niet volgen.

Het wordt heel stil op het dorpsplein. De mensen denken na over wat de zendeling heeft gezegd. Dan zegt één wat allen denken: 'Toean, wat moeten we doen om het eigendom van de Heere Jezus te worden?'

De zendeling vertelt weer. Over de noodzaak van de ware bekering en over het verlossingswerk van de Heere Jezus.

Daarna knielen ze allemaal en de zendeling bidt. Hij vraagt of de Heere Jezus om Zijn lijden en sterven hun zonden wil afwassen en of ze ook Zijn eigendom mogen worden.

Die nacht liggen veel dorpelingen uit Langda in hun hutten te denken aan al het nieuwe wat ze gehoord hebben. In de harten van de zendeling en zijn vrouw is grote blijdschap. Ook in het leven van deze heidenen kan de Zon der gerechtigheid gaan schijnen.

Zou er voor de Heere iets te wonderlijk zijn?

Eerlang gedenkt hieraan het wereldrond;
Haast wendt het zich tot God met hart en mond;
En, waar men ooit de wildste volken vond,
Zal God ontvangen
Aanbidding, eer en dankb're lofgezangen.

Bron

Leerlingenboek *Er is Geschied*, deel 3.

**Achtergrond-
Informatie** **DE KOUDE OORLOG**

1. Oprichting van de VN

Al tijdens de Tweede Wereldoorlog was men er van overtuigd dat er een middel moest worden gevonden om de vrede tussen de naties te bewaren. Franklin Roosevelt, president van de Verenigde Staten van Amerika en Winston Churchill, eerste minister van het Verenigd Koninkrijk, maakten in het geheim een ontwerp voor een wereld zonder oorlogen. Op 14 augustus 1941 kondigden ze een vredesplan aan onder de naam 'Atlantisch Handvest'. Op 1 januari 1942 vergaderden in Washington de vertegenwoordigers van 26 landen die de 'Verklaring van de Verenigde Naties' ondertekenden. Ze verklaarden de oorlog voort te zetten tot de overwinning en het Atlantisch Handvest te erkennen.

In oktober 1943 ontmoetten de vertegenwoordigers van China, de Sovjet-Unie, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten elkaar in Moskou. Ze besloten een organisatie van naties op te richten om de vrede te bewaren onder de naam 'Verklaring van Moskou'.

Tijdens de zomer en herfst van 1944 werden op een conferentie in Washington de eerste beslissende plannen voor een internationale organisatie gemaakt. In februari 1945 had in de Sovjet-Unie een ontmoeting plaats van de leiders van de drie toonaangevende geallieerde landen. Ze besloten een Veiligheidsraad in het leven te roepen en werden het eens over de manier van stemmen die in deze raad toegepast zou worden. Van 25 april tot en met 26 juni 1945 namen vertegenwoordigers van 50 landen deel aan de Conferentie van San Francisco. Ze ontwierpen het 'Handvest van de Verenigde Naties' en de rechtsregels van het hernieuwde Internationaal Gerechtshof. Op 24 oktober 1945 werden de Verenigde Naties officieel opgericht.

De Verenigde Naties zijn nu een samenwerkingsverband van 193 soevereine staten. Bij de oprichting in 1945 bestond de VN uit slechts 80 leden.

De Verenigde Naties hebben zich ten doel gesteld de handhaving van de internationale vrede en veiligheid, de versterking van de internationale rechtsorde, de naleving van mensenrechten en fundamentele vrijheden en de bevordering van internationale samenwerking bij het oplossen van economische, sociale, culturele en humanitaire problemen. Hiertoe kan de Veiligheidsraad algemeen bindende besluiten nemen en desnoods deze afdwingen. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties is het hoogste

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

orgaan van de Verenigde Naties. De Veiligheidsraad heeft vijf permanente leden, die een vetorecht hebben: de Verenigde Staten, Rusland, China, Frankrijk en Groot-Brittannië. In de Veiligheidsraad zetelen nog tien andere landen, welke voor een periode van twee jaar worden gekozen. Deze niet-permanente leden hebben geen vetorecht en kunnen overstemd worden.

In de Algemene vergadering van de Verenigde Naties hebben alle VN-lidstaten zitting. De Algemene Vergadering kan alleen politiek niet-bindende uitspraken doen, dit in tegenstelling met de Veiligheidsraad die bindende besluiten kan nemen.

Het blijvend lidmaatschap van de Veiligheidsraad brengt een speciaal voorrecht met zich mee: het vetorecht (ik verbied). Zelfs als veertien leden van de Veiligheidsraad een besluit willen nemen, kan het veto van één permanent lid dat besluit tegenhouden. Tijdens de Koude Oorlog leidde dit ertoe dat de VN bijna nooit een besluit konden doorvoeren. Oost en West waren het nooit eens over acties die de ander voorstelde. Meer dan honderd grote conflicten braken tussen 1945 en 1989 uit, waarbij meer dan twintig miljoen mensen sneuvelden. In diezelfde tijd werd 279 keer een veto uitgesproken bij voorstellen om hier iets aan te doen. De meeste veto's waren afkomstig van de voormalige Sovjet-Unie en de Verenigde Staten, die elkaar telkens weer wilden dwarsbomen.

Bijna alle landen ter wereld hebben het Handvest van de Verenigde Naties ondertekend. Enkele uitzonderingen zijn bijvoorbeeld Zwitserland, Vaticaanstad en Taiwan. Hoofdpunten uit het Handvest zijn: behoud van de internationale vrede en veiligheid, versterking van de internationale rechtsorde en de naleving van de rechten van de mens, handhaving van de soevereiniteit van de staten, stimulering van de internationale samenwerking bij het oplossen van sociale, culturele en economische problemen en bevordering van de vriendschappelijke verhoudingen tussen de verschillende volkeren.

De voornaamste taak van de Veiligheidsraad is handhaving van de internationale vrede en veiligheid. Zodra ergens ter wereld een conflict dreigt of werkelijk uitbreekt, zal de Veiligheidsraad proberen de crisis te voorkomen of te beëindigen. Dit kan op verschillende manieren plaatsvinden: bemiddelen tussen de partijen, uitoefenen van politieke druk, het instellen van een handelsembargo, het zenden van een vredesmacht om de vrede te bewaren of af te dwingen, sturen van waarnemers om toezicht te houden op gemaakte afspraken. Vaak is het moeilijk te bepalen waar de grens ligt tussen het bewaren en het afdwingen van de vrede. Is de crisis eenmaal voorbij, dan kan een VN-missie zich gaan bezighouden met het opruimen van puin, onschadelijk maken van mijnen, het bouwen van scholen en ziekenhuizen en het houden van toezicht op vrije verkiezingen.

Soldaten die meedoen aan een vredebewarende missie dragen blauwe helmen of baretten en worden daarom als 'blauwhelmen' aangeduid. Hierdoor zijn ze herkenbaar als VN-soldaten. Toch zijn de soldaten niet werkelijk in dienst van de VN. De VN beschikken namelijk zelf niet over een leger. Zodra de Veiligheidsraad militair ingrijpen nodig vindt, vraagt zij de leden troepen beschikbaar te stellen. De soldaten die uiteindelijk naar een crisisgebied vertrekken, worden door hun eigen regering gestuurd. Een vredebewarende missie kan overgaan in vrede afdwingen. De militairen wisselen hun blauwe helmen dan in voor groene helmen, waardoor de aard van hun missie duidelijk wordt.

2. Het ontstaan van machtsblokken

De wereld na 1945 kenmerkt zich door de dominantie van de twee supermogendheden, de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, die in een overigens voortdurend van intensiteit veranderende Koude Oorlog tegenover elkaar staan. Het gedeelde Europa is in machtspolitiek opzicht tot de tweede rang gedegradeerd. De dekolonisatie heeft de Europese mogendheden van hun imperia, die het blijk waren van hun macht, beroofd. In cultureel en economisch opzicht is vooral West-Europa echter nog steeds een factor van betekenis, dit laatste vooral sedert er een gemeenschappelijke markt tot stand is gekomen. Opvallend is voorts dat de democratieën in West-Europa en de Verenigde Staten zich hebben kunnen handhaven en verdiepen, terwijl in Azië Japan en India voorzichtig het pad van de democratie hebben betreden. In de Sovjet-Unie overleefde de communistische dictatuur de wereldoorlog. Door direct ingrijpen van de Sovjet-Unie kwamen in Oost-Europa communistische vazalstaten tot stand die zich doorgaans gedroegen als satellieten van de Sovjet-Unie, met uitzondering van Joegoslavië en Albanië. Ook China mat zich een communistisch stelsel aan, maar deze staat geraakte in de jaren zestig van de vorige eeuw in conflict met de Sovjet-Unie.

Naast de geïndustrialiseerde machtsblokken is er uit de nieuwe door de dekolonisatie ontstane staten en uit de al eerder onafhankelijk geworden staten in Latijns-Amerika een zogeheten Derde Wereld ontstaan. Deze wordt over het algemeen gekenmerkt door achterstand wat technische en financiële ontwikkelingen betreft. De Derde Wereld vormt politiek noch economisch een eenheid en de gevolgen van langdurige (burger)oorlogen en de daaruit voortvloeiende armoede en ellende lijken vandaag de dag nog bijna onbeheersbaar.

3. Het uiteenvallen van de Grote Alliantie

De Grote Alliantie tussen Engeland, de Sovjet-Unie, de Verenigde Staten en Frankrijk begon tegen het einde van de oorlog behoorlijke scheuren te vertonen. Wel besloot men nog in 1945, voortbordurend op het Atlantisch Handvest van 1941, gezamenlijk de Verenigde Naties te stichten als een overkoepelende organisatie waarin internationale geschillen zouden moeten worden bijgelegd. Het idealisme was echter niet bestand tegen de machtspolitieke en ideologische tegenstellingen. De organisatie van de Verenigde Naties wist zich, anders dan de Volkenbond, wel te handhaven, maar haar daadkracht is vaak verlamd door de politieke tegenstellingen tussen de grote staten. In economisch en cultureel opzicht daarentegen verrichten de Verenigde Naties belangrijk werk.

Met name de vormgeving van Oost-Europa en de manier waarop met het verslagen Duitsland zou worden omgesprongen, vormden aan het einde van de oorlog de voornaamste twistpunten. Deze machtspolitieke kwesties kregen een extra scherp karakter door de ideologische tegenstelling tussen de kapitalistische en democratische westelijke geallieerden en de communistische Sovjet-Unie. De strijd tegen de gemeenschappelijke vijand had deze ideologische tegenstelling in de jaren 1941- '45 wel wat verdoezeld, maar toen eerst Duitsland en vervolgens ook Japan zich overgaf, werd zij weer duidelijk zichtbaar.

Vrijwel onmiddellijk na de ondertekening van de capitulatie van Duitsland, op 8 mei 1945, verslechterde de verhouding binnen de alliantie. De Engelsen en de Amerikanen vertrouwden erop dat de Russen de in februari 1945 te Jalta gemaakte afspraken over de instelling van democratische regimes in Oost-Europa zouden nakomen. Maar Stalin, voor wie democratie niets anders betekende dan toenemende westerse invloed, verkeerde juist in de veronderstelling dat Engeland en de Verenigde Staten zich hadden neergelegd bij de overheersende positie van de Sovjet-Unie het oosten van Europa.

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

Al gauw legde Stalin een pro-Russisch bewind op aan Polen, terwijl zijn legers, na de Duitsers uit de andere Oost-Europese landen te hebben verdreven, aanstalten maakten om zich daar voor lange tijd te nestelen. Deze handelwijze wekte de achterdocht op van de Engelsen en Amerikanen. Uiteindelijk was er tijdens de conferentie in Potsdam, die eind juli 1945 werd gehouden, weinig sprake meer van een vriendschappelijke verhouding tussen de geallieerden.

Inmiddels was op 12 april 1945 Roosevelt overleden en opgevolgd door vicepresident Harry Truman. Tijdens de conferentie van Potsdam verloren de Engelse conservatieven de verkiezingen, zodat Churchill plaats moest maken voor de leider van Labour, Clement Attlee. Deze verandering in leiderschap betekende geen scherpe koerswijziging van de westelijke geallieerden, al stond Truman wantrouwend ten opzichte van de Sovjet-Unie dan zijn voorganger. Tijdens de conferentie deelde Truman mee dat de Verenigde Staten de beschikking hadden gekregen over de atoombom. Merkwaardig genoeg speelde deze mededeling tijdens de conferentie echter geen duidelijk aantoonbare rol. De toon tussen de partners van de Grote Alliantie werd wel scherper, maar dat kwam vooral doordat Stalin zich niet liet intimideren en hardnekkig voet bij stuk hield waar het de beheersing van de door de Sovjet-Unie bezette gebieden betrof. De verdeling van Europa langs de lijn waar de Russische, de Engelse en de Amerikaanse troepen tegenover elkaar stonden en die dwars door Duitsland en Oostenrijk liep, kreeg haar beslag. Stalin zegde wel toe de democratische idealen te zullen bevorderen en de bezette landen zelf te laten beschikken over hun politieke lot, maar gelegenheid daartoe bood hij niet. Hij wilde tegen elke prijs voorkomen dat zijn geteisterde land opnieuw het slachtoffer zou worden van een invasie uit het westen. Terwijl de Amerikanen, niet zonder economisch eigenbelang, zich erop toelegden het onder hun beheer staande deel van Europa economisch en politiek te herstellen, haalden de Russen hun Oost-Europese bezettingszone leeg om hun eigen industrie, die tijdens de oorlog zwaar had geleden, zoveel mogelijk te kunnen herstellen.

Kort na de beëindiging van de conferentie van Potsdam werd ook de oorlog in het Verre Oosten, waaraan de Sovjet-Unie volgens afspraak op de valreep was gaan deelnemen, door de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki beslist. De Amerikanen besloten hun kennis over de kernsplitsing niet met de Sovjet-Unie te delen, zodat zij voorlopig het monopolie over de atoombom zouden behouden. Bovendien stopten zij met de hulp die zij tijdens de oorlog aan hun bondgenoten hadden geboden.

De Russen gingen er toe over het door hun beheerde gebied verder in te kapselen en waar mogelijk hun invloedssfeer af te ronden. Duitsland was door de overwinnaars in vier bezettingszones verdeeld. Een deel van Oost-Pruisen werd bij de Sovjet-Unie ingelijfd, terwijl Polen in zijn geheel naar het westen werd opgeschoven ten koste van Duitsland. Berlijn, een enclave in de Russische bezettingszone, kreeg als hoofdstad een aparte status onder toezicht van de geallieerden. Hier probeerden de Russen in 1948 te bewerken dat de westelijke geallieerden zich zouden terugtrekken door een blokkade van de toevoerwegen in te stellen. De Russische poging mislukte. De Amerikanen slaagden erin de stad door middel van een luchtbrug te blijven bevoorraden en tenslotte hieven de Russen de blokkade op.

In Polen kwam na lang onderhandelen een coalitieregering tot stand die bestond uit elementen van de Poolse regering in Londense ballingschap en de door de Russen in 1944 erkende communistische regering. Deze regering, waarin de invloed van de communisten erg groot was, legde zich neer bij de Russische annexaties. Beschermd door de aanwezige Russische troepen manipuleerden de communisten in deze regering

bovendien in 1947 de verkiezingen zodanig, dat de communisten het geheel voor het zeggen kregen. In 1948 werd Polen tenslotte een satellietstaat van de Sovjet-Unie. Op dezelfde manier versterkte de Sovjet-Unie door schijnbaar democratische procedures, gevolgd door het uitschakelen van alle niet-communistische oppositiepartijen, haar greep op Albanië, Bulgarije, Roemenië en Hongarije. In Tsjechoslowakije kwam er in maart 1948 een echte staatsgreep aan te pas om de regering van president Benes ten val te brengen, waarbij de minister van buitenlandse zaken Masaryk om het leven kwam. Hoewel het er in hetzelfde jaar naar uitzag dat ook Finland het lot van de Oost-Europese landen zou ondergaan, wist dit land wat zijn binnenlandse politiek betreft zijn zelfstandigheid te behouden. Wat de buitenlandse politiek betreft, kon het binnen door de Sovjet-Unie bepaalde marges een neutrale positie blijven innemen.

4. De Koude Oorlog

Meestal laat men de Koude Oorlog beginnen in de loop van de jaren veertig van de twintigste eeuw bij het uiteenvallen van de Grote Alliantie in twee vijandige blokken. Door de ondertekening van het verdrag waarmee in 1949 de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie in het leven werd geroepen, kreeg deze ontwikkeling ook formeel haar beslag. Tegenover de NAVO, waaraan de meeste West-Europese landen en de Verenigde Staten deelnamen, organiseerde de Sovjet-Unie zich met haar Oost-Europese satellietstaten in 1955 in het Warschaupact.

In het begin van de jaren vijftig bereikten de blokken een zekere mate van militair evenwicht doordat ook de Sovjet-Unie, veel eerder dan men had verwacht, de beschikking kreeg over een atoombom. Op 14 juli 1949 vond hiervan de eerste proefexplosie plaats. Sedert dat moment gingen zowel de Verenigde Staten als de Sovjet-Unie ervan uit dat direct militair ingrijpen door een van beide supermogendheden in elkaars invloedssfeer zou leiden tot een massale tegenaanval met kernwapens en dus zou uitlopen op zelfvernietiging. De invloedssferen waren echter nog niet afgebakend. Bovendien begon men af te tasten in hoeverre de tegenstander bereid was zich teweer te stellen tegen een verlegging van de grenzen der invloedssferen. De Koude Oorlog kan daarom omschreven worden als een botsing tussen twee supermogendheden met een totaal verschillend sociaal-politiek systeem, die voortdurend bezig waren te proberen hun invloed te consolideren en uit te breiden zonder het tot een directe en openlijke militaire confrontatie met elkaar te laten komen.

De kernwapens, die men in een snel tempo begon te perfectioneren en waarvan de vernietigende kracht al gauw ieder voorstellingsvermogen te boven ging, zijn sedert Hiroshima en Nagasaki inderdaad niet meer gebruikt, hetgeen voor een nieuw wapen opmerkelijk is. Maar al hebben de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten niet openlijk met elkaar gestreden, met kernwapens noch met conventionele wapens, toch zijn beide herhaaldelijk zijdelings of zelfs direct betrokken geweest bij militaire conflicten. Het gevaarlijkste van deze conflicten was de Koreaanse Oorlog. Korea was in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog, tijdens welke het door Japan bezet was geweest, langs de 38e breedtegraad verdeeld in een zuidelijke Amerikaanse en een noordelijke Russische invloedssfeer. Nadat in het noorden en in het zuiden zelfstandige staten waren gevormd, hadden de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie hun troepen uit deze gebieden grotendeels teruggetrokken. Toen het erop aankwam, bleek echter Noord-Korea veel beter bewapend te zijn dan Zuid-Korea.

Op 25 juni 1950 trokken de Noord-Koreanen de grens met Zuid-Korea over. In twee maanden tijd slaagden zij erin de Zuid-Koreanen terug te dringen tot een klein gebied rondom de havenstad Poesan. Hoewel het nooit onomstotelijk is vastgesteld wie het initiatief tot de oorlog heeft genomen, Noord-Korea zelf of de Sovjet-Unie, geloofde

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

indertijd nagenoeg iedereen in de westelijke wereld dat Stalin begonnen was zijn plan tot verovering van de wereld uit te voeren. Terwijl de Noord-Koreanen oprukten en Zuid-Korea van de kaart dreigden te vegen, besloten de Verenigde Staten een beroep te doen op de Verenigde Naties. Daarbij maakten zij gebruik van de afwezigheid van de Russen, die op dat moment de Verenigde Naties boycotten omdat deze weigerden communistisch China te erkennen. De Verenigde Naties stuurden een aanzienlijke troepenmacht, die hoofdzakelijk uit Amerikanen bestond maar waaraan ook anderen, onder wie Nederlanders, deelnamen. Het bevel over deze troepen lag in handen van de in de Tweede Wereldoorlog beroemd geworden generaal Douglas MacArthur. Deze troepenmacht deed de kansen keren. Men sloeg de Noord-Koreanen terug tot dichtbij de Chinese en de Russische grens. Weldra kregen de Noord-Koreanen een zo omvangrijke steun van de Sovjet-Unie en China, dat de door de troepen van de Verenigde Naties gesteunde Zuid-Koreanen weer aan de verliezende hand raakten. Even leek het er toen op dat de blokken massaal tegen elkaar ten strijde zouden trekken, maar president Truman wist een verdere escalatie te voorkomen. In de loop van 1951 kwamen rondom de 38e breedtegraad de fronten tot rust en maakte men een begin met de onderhandelingen over een wapenstilstand. Het duurde nog tot juli 1953 voordat deze kon worden getekend. Het resultaat was een opnieuw in een communistisch Noord-Korea en een niet-communistisch Zuid-Korea verdeeld land.

Inmiddels had zowel in de Verenigde Staten als in de Sovjet-Unie een wijziging van het leiderschap plaatsgevonden. In november kozen de Amerikanen de opperbevelhebber uit de Tweede Wereldoorlog, Dwight D. Eisenhower, tot president. Eisenhower benoemde John Foster Dulles tot zijn minister van buitenlandse zaken. Aan deze man, die uitgesproken ideeën had over de bestrijding van het communisme, liet hij in belangrijke mate het buitenlandse beleid over. Dulles wilde het communisme terugdringen, maar het bleef bij woorden. Want in plaats van een verscherping van de Koude Oorlog begonnen de internationale spanningen juist enigszins af te nemen.

5. De oprichting van de NAVO

In 1949 werd in Washington de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) opgericht door de Verenigde Staten, Canada en tien Europese landen: België, Denemarken, Frankrijk, IJsland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Portugal en het Verenigd Koninkrijk. In 1952 werden Griekenland en Turkije lid van de NAVO, gevolgd door de Bondsrepubliek Duitsland in 1955 en Spanje in 1982. Daarna zijn ook Polen, Tsjechië en Hongarije toegetreden. Hiermee is het aantal lidstaten gekomen op negentien. De oprichting van de NAVO werd ingegeven door de ontwikkelingen in Midden- en Oost-Europa.

De belangrijkste taak van het bondgenootschap is de collectieve (gemeenschappelijke) verdediging van het grondgebied van de lidstaten. Een aanval tegen één (of meer) van de lidstaten wordt beschouwd als een aanval tegen alle lidstaten. Dit is vastgelegd in artikel 5 van het Noord-Atlantisch Verdrag, het oprichtingsverdrag van de NAVO. Er bestaat echter geen dwingende bijstandsverplichting. De lidstaten moeten overleggen over eventueel te nemen (militaire) maatregelen.

De NAVO heeft geen eigen leger. Eenheden van de strijdkrachten van de lidstaten zijn aan de NAVO toegewezen. De NAVO heeft wel een geïntegreerde militaire structuur om gezamenlijk optreden mogelijk te maken en beschikt over een gemeenschappelijke bevelvoering en procedures. Doctrines van de aan de NAVO toegewezen eenheden zijn op elkaar afgestemd. De militaire structuur staat onder toezicht van het Militair Comité waarin de chefs van staven van elke NAVO-lidstaat zitting hebben.

6. Het IJzeren Gordijn

Tussen 1949 en 1961 vluchtten meer dan tweeënhalf miljoen Oost-Duitsers naar West-Duitsland. Velen deden dit via Berlijn, waar vrij verkeer mogelijk was tussen de oostelijke en de westelijke zone. Dagelijks overschreden een half miljoen Berlijners de demarcatielijn in beide richtingen om te gaan werken, te gaan winkelen of om familie te bezoeken. Dagelijks meldden zich ook honderden bij het West-Berlijnse opvangcentrum voor vluchtelingen. De DDR-regering vond dat dit zo niet kon doorgaan. In de vroege ochtend van 13 augustus 1961 zagen de Berlijners tot hun verbijstering dat Oost-Duitse soldaten met behulp van prikkeldraadversperringen de stad in tweeën hadden verdeeld. Vanaf dat moment was vrij verkeer tussen west en oost onmogelijk. Familieleden in de andere sector waren voor de Berlijners onbereikbaar geworden. Tienduizend West-Berlijners die in de oostelijke sector werkten, waren van de ene op de andere dag werkloos. Hetzelfde gold voor 49.000 Oost-Berlijners die in het westen werkten.

Al op 16 augustus begon men de prikkeldraadversperring te vervangen door een betonnen muur. Direct na de afsluiting van Oost-Berlijn probeerden nog veel Oost-Duitsers naar het westen te ontsnappen via de huizen in de Bernauer Strasse, die onmiddellijk aan de sectorgrens stonden, of door over de muur te klimmen. Velen moesten hun ontsnappingspoging met de dood bekopen. De ramen in de Bernauer Strasse werden dichtgemetseld en nog later werden alle aan de muur grenzende huizen ontruimd, waarna grenswachters er hun intrek in namen. Zo ontstond een soort niemandsland, wat de West-Berlijners de gelegenheid gaf de muur aan hun kant te bedekken met vrijheidslievende leuzen in graffiti.

Het IJzeren Gordijn was in de eerste plaats een fictieve grens door Europa, een scheidslijn tussen het communistische Oostblok en het kapitalistische westen. Het werd het symbool van de Koude Oorlog.

In de tweede plaats was het IJzeren Gordijn een plastische aanduiding van de mijnenvelden, het prikkeldraad, de wachtposten en torens die de twee ideologieën kunstmatig scheidde. De eerste die de term 'IJzeren Gordijn' gebruikte was Winston Churchill, die in de beroemde Fulhamspeech op 5 maart 1946 (toen hij al was opgevolgd door Attlee) waarschuwde tegen de zich aftekenende tweedeling van Europa. Er waren niet veel mensen die hem meteen geloofden en zijn woorden riepen aanvankelijk veel weerstand op. Jaren later bleek hoe juist hij de ontwikkelingen had ingeschat. Van Stettin aan de Oostzee tot Triëst aan de Adriatische Zee, was een ijzeren gordijn neergelaten dwars door het Europese continent. Achter die lijn lagen alle hoofdsteden van de oude staten van Centraal en Oost-Europa: Warschau, Berlijn, Praag, Wenen, Boedapest, Belgrado, Boekarest en Sofia. Al deze beroemde steden en de bevolkingen erom heen lagen binnen de Russische sfeer en waren alle in de één of andere vorm onderworpen niet alleen aan de Sovjet-Russische invloed maar in grote en steeds grotere mate aan directe beheersing door Moskou. (...) De communistische partijen, die heel klein waren in deze oostelijke staten van Europa, waren in aanzien en macht verheven in geen verhouding tot hun getal en trachtten overal totalitaire macht te verkrijgen. Politie-regeringen hadden bijna overal de overhand.

7. De Cubacrisis

Een van de meest gevaarlijke episodens van de Koude Oorlog was de Cubacrisis, die zich in 1962 ontwikkelde. De Russische leider Chroesjtsjov zag dat de achterstand van de Sovjet-Unie op het gebied van langeafstandsraketten steeds groter werd. Immers, de

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

Sovjet-Unie kon slechts beschikken over middellangeafstandraketten. Om de achterstand kleiner te maken was het niet nodig ook langeafstandraketten te produceren. Eenvoudiger was het de raketten dichterbij Amerika te plaatsen.

Het in 1959 communistisch geworden Cuba werd uitgekozen als de voor de hand liggende plaats om raketten te installeren. De CIA directeur John Alexander McCone had in augustus 1962 in een vergadering met de top van Defensie en Buitenlandse Zaken gezegd: 'Als ik Chroesjtsjov was, zou ik ballistische raketten voor de middellange afstand op Cuba stationeren, enkele op Washington en New York richten en zeggen: 'Meneer de president, zou u het leuk vinden een poosje in de loop van een geweer te kijken? Laten we maar eens over Berlijn praten. Later onderhandelen we wel over uw buitenlandse bases.'

Op 15 oktober presenteerde de CIA foto's waaruit bleek dat de Sovjet-Unie bezig was met de bouw van een raketbasis op Cuba en SS-4 raketten op het eiland stationeerde. President Kennedy voelde zich verraden door Chroesjtsjov die hem verzekerd had dat op Cuba onder geen voorwaarde offensieve wapens geplaatst zouden worden. Van 16 oktober tot 1 november balanceerde de wereld op het randje van een atoomoorlog. Chroesjtsjov had de raketten voor de Amerikanen en Cubanen verborgen willen houden, niet voor het Witte Huis. Hij had echter niet gerekend op de harde opstelling van Kennedy. Hij ging er van uit dat Kennedy zou willen onderhandelen, waarbij de Sovjet-Unie de zeggenschap over Berlijn als inzet zou hebben.

Een basis op Cuba zou de achterstand van de Sovjet-Unie ten opzichte van de Verenigde Staten compenseren. De Verenigde Staten konden immers beschikken over een enorme vloot strategische bommenwerpers, raketten in Groot-Brittannië, Duitsland, Turkije en Italië. Kennedy en zijn regering waren van mening dat de raketten op Cuba absoluut verdwijnen moesten, desnoods ten koste van een atoomoorlog. Een beetje merkwaardig was dit standpunt natuurlijk wel, gelet op de aanwezigheid van Amerikaanse raketinstallaties in Turkije. Inzet was dan ook niet zozeer het evenwicht dat hersteld moest worden, als wel het verlies aan prestige dat de Verenigde Staten zouden lijden als zij de bouw van de basis zouden toelaten.

Op 15 oktober 1962 fotografeerden twee U2's de aanleg van raketinstallaties. Kennedy riep een staf van adviseurs bijeen, waaronder zijn jongere broer Robert. Deze staf (Executive Committee) bestudeerde een reeks van mogelijke oplossingen, variërend van het gooien van een atoombom op Cuba tot een totale blokkade van het eiland. Het leger werd in verhoogde staat van paraatheid gebracht. Robert Kennedy wist echter een directe aanval op Cuba tegen te houden. Hij overtuigde de Executive Committee er van, dat een blokkade door middel van marineschepen een beter begin was om druk op de Sovjet-Unie uit te oefenen. Vervolgens werd de NAVO ingelicht en pas op 22 oktober werd de Amerikaanse bevolking medegedeeld wat de opstelling zou worden van de regering. Kennedy kondigde een strikte quarantaine van Cuba af. De eerste reactie van Chroesjtsjov was oorlogszuchtig, zoals uit een op 23 oktober gedateerde brief bleek die de blokkade van Cuba betitelde als puur banditisme. Chroesjtsjov beschuldigde Kennedy ervan de wereld over de rand van de afgrond in een atoomoorlog te storten. De Sovjetschepen zouden niet worden teruggeroepen.

Kennedy hield voet bij stuk. Hij liet de Amerikaanse marine een blokkade leggen rondom Cuba. Alle wapenzendingen zouden worden tegengehouden. De wereld hield de adem in. Een kernwapenoorlog leek niet onmogelijk. Achttien Russische schepen waren naar Cuba onderweg en drie waren het eiland al gevaarlijk dicht genaderd. Chroesjtsjov zwichtte uiteindelijk op 26 oktober. De schepen moesten hun koers wijzigen en in een verklaring beloofde hij dat de Cubaanse raketbases zouden worden ontmanteld wanneer de Verenigde Staten beloofden Cuba nooit te zullen aanvallen. Om een einde te maken aan de confrontatie was Kennedy tot deze concessie bereid. Enkele dagen later begon onder Amerikaans toezicht de ontmanteling van de bases.

De Amerikaanse minister van Defensie Dean Rusk zei later: 'We were eyeball to eyeball, and I think the other fellow blinked.' Indirect leidde de Cubacrisis tot Chroesjtsjovs val. China zag hem als een zwakkeling en de wederzijdse relaties verslechterden. Dit verminderde prestige leidde er toe dat Kosygin, Breznev en Podgorny, leden van het Russische Politburo, plannen begonnen te maken om de macht over te nemen.

SAMENWERKING IN EUROPA

1. Benelux

De Benelux, een samenwerkingsverband van België, Nederland en Luxemburg werd in september 1944 in Londen opgericht door de gevluchte regeringen van deze drie landen als douane-unie: een samenwerkingsverband tussen deze drie landen om onderling vrij goederen te kunnen transporteren en een uniform tarief te hanteren voor goederen van buiten de Benelux. Sinds het verdrag van 1958 is de Benelux een economische unie. Vanaf 2012 treedt de Benelux niet meer alleen op economisch gebied op maar ook bij duurzame ontwikkeling, justitie en binnenlandse zaken (veiligheid). Bij al deze thema's staat digitalisering centraal. Ook wordt er steeds meer samengewerkt aan de buitengrenzen van de Benelux, zoals met het Duitse Noordrijn-Westfalen en Franse regio's. De officiële benaming is dan ook gewijzigd in Benelux Unie. Het doel van de Benelux Unie is om de grensoverschrijdende samenwerking te versterken en voorloper te blijven binnen de Europese Unie (art. 350 VwEU). Het voorzitterschap rouleert op jaarlijkse basis onder de landen, in 2020 is Nederland voorzitter. Het bestuurscentrum van de Benelux ligt in Brussel, hier is het Secretariaat-Generaal van de Benelux gevestigd. Ter gelegenheid van de viering van de 60-jarige verjaardag van de Benelux (Verdrag) werd dit gebouw ingehuldigd als 'Huis van de Benelux' door de staatshoofden van de drie landen.

2. EGKS

De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) kwam tot stand door het Verdrag van Parijs, dat werd ondertekend in 1951 en van kracht werd in 1952. De zes oprichtende landen waren Frankrijk, West-Duitsland, Italië en de drie landen van Benelux (België, Nederland en Luxemburg). Het initiatief was genomen door de Franse Minister van Buitenlandse Zaken Robert Schuman, die op 9 mei 1950 het plan-Schuman gelanceerd had. De strekking hiervan was oorlogen tussen de ervijanden Frankrijk en Duitsland 'materieel onmogelijk te maken' door 'de gehele Frans-Duitse productie van kolen en staal te plaatsen onder een gemeenschappelijke Hoge Autoriteit.' Deze organisatie moest openstaan voor andere Europese landen die naast Frankrijk en West-Duitsland wilden deelnemen. De eerste voorzitter van de in het leven geroepen Hoge Autoriteit werd Jean Monnet. De EGKS was de eerste Europese supranationale organisatie.

De EGKS was de eerste van de Europese Gemeenschappen (EG) en heeft de weg gebaan voor verdere Europese integratie. In 1967 kregen de Europese Economische Gemeenschap (EEG), Euratom en de EGKS bij het in werking treden van het Fusieverdrag gezamenlijk één Commissie, één ministerraad en één begroting. Hierdoor verdween de functie van Hoge Autoriteit van de EGKS. In 2002 eindigde de geldigheidsduur van het verdrag; het was voor 50 jaar gesloten. In een aanhangend protocol van

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

het Verdrag van Nice werd bepaald dat alle verdragsbepalingen zouden worden overgeheveld naar de Europese Gemeenschap.

3. Europese Unie

De jaren '50 werden overheerst door de Koude Oorlog. In 1956 werd de Hongaarse opstand tegen het communistische regime neergeslagen door Sovjettanks. Een jaar later, in 1957, werd de Europese Economische Gemeenschap (EEG), of gemeenschappelijke markt opgericht door het Verdrag van Rome.

In de jaren '60 kwam de economie tot bloei, mede doordat de EEG-landen geen douanerechten meer hieven bij de onderlinge handel. Zij werden het er ook over eens samen de voedselproductie te controleren zodat er genoeg te eten was voor iedereen. Al snel was er zelfs een overproductie in de landbouw.

Op 1 januari 1973 traden Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk toe, waardoor het aantal lidstaten op negen kwam. De korte, maar heftige Arabisch-Israëlische oorlog van oktober 1973 leidde tot een energiecrisis en economische problemen in Europa. De laatste rechtse dictaturen in West-Europa kwamen ten val: het Salazar-regime in Portugal werd in 1974 omvergeworpen en in Spanje stierf generaal Franco in 1975. In het kader van het Europees regionaal beleid werden grote sommen geld overgedragen om werkgelegenheid en infrastructuur te creëren in armere streken. Het Europees Parlement kreeg meer invloed en in 1979 konden alle burgers voor het eerst de parlementsleden rechtstreeks kiezen. In de jaren '70 werd ook de strijd tegen de milieuvervuiling opgevoerd. De EU stelde regels vast om het milieu te beschermen en voerde het beginsel van 'de vervuiler betaalt' in.

HET BELOOFDE LAND

1. Het ontstaan van de staat Israël

Na gedurende tweeduizend jaar in de verstrooiing vervolgd, veracht en vernederd te zijn geweest, hadden de Europese Joden tijdens de oorlog de grootste pogrom aller tijden ondergaan, die zes miljoen van hen het leven kostte. Het was geen wonder dat velen die de vernietigingskampen hadden overleefd, eindelijk een toevlucht wilden vinden in een eigen staat waar zij veilig zouden kunnen leven. Engeland, dat Palestina als mandaatgebied beheerde, had tussen de beide wereldoorlogen de immigratie van joden steeds tegengewerkt, omdat het de Arabieren te vriend wilde houden. Na de oorlog eisten de zionisten bij monde van hun leider Chaim Weizmann toelating voor de vele duizenden ontheemde Joden die zich in kampen voor 'verplaatste personen' bevonden. Toen Engeland weigerde, kwamen de Joden in Palestina in opstand. Er ontstond een regelrechte oorlog tussen de Joodse verzetsorganisaties en de Britse troepen. Bomaanslagen op Britse militaire installaties en kantoren waren aan de orde van de dag. Intussen werd op grote schaal illegale immigratie georganiseerd. Schepen, volgepakt met duizenden immigranten, voeren vanuit Europese havens naar Palestina. Het schip Ulua werd bij Haifa opzettelijk aan de grond gezet. Toen de immigranten van boord wilden gaan, ontstonden er gevechten met Britse marinemensen, waarbij 41 gewonden vielen. Illegale schepen met immigranten die door de Britse marine op zee werden onderschept, werden opgebracht naar Cyprus of naar de haven van vertrek. In Poppendorf bij Hamburg hadden de Britten een kamp voor illegale immigranten ingericht, waardoor de Joden in Duitsland weer achter prikkeldraad kwamen te zitten. Tenslotte legde Engeland de Palestijnse kwestie voor aan de Verenigde Naties, die

besloten dat Palestina gedeeld moest worden in een Joodse en een Arabische staat. Dit besluit lokte in december 1947 felle protesten uit in de Arabische landen. In Palestina ontstond een burgeroorlog tussen Joden en Arabieren.

De VN schrokken zo van de Arabische reacties, dat zij het delingsbesluit van november 1947 weer wilden intrekken. De Joden waren hen echter voor. Op 14 mei 1948 riep Ben Goerion de Joodse staat Israël uit. Dezelfde dag vielen zeven Arabische landen Israël aan. Bliksemsnel vormden de Israëli's een leger uit de voormalige verzetsgroepen die ondanks hun gebrekkige bewapening de door Joden bewoonde gebieden wisten te beschermen tegen de Arabische overval. In de steden en dorpen met een gemengde bevolking moesten voor alle zekerheid de weerbare Arabische mannen worden geïnterneerd. De strijd werd door de Israëlische soldaten met grote verbeterheid en dapperheid gevoerd. Zij vochten letterlijk met de rug tegen de muur en behaalden, tot verbazing van de hele wereld, in maart 1949 de overwinning. De onafhankelijkheidsoorlog eindigde met een wapenstilstand, niet met vrede. De Arabische landen wensten zich niet bij het bestaan van de Joodse staat neer te leggen en bleven zichzelf beschouwen als in staat van oorlog met Israël. Daaraan meenden zij het recht te ontnemen tot bijvoorbeeld een economische boycot en voortdurende overvallen op Israëliësch gebied.

Al voor de wapenstilstand was de uittocht begonnen van Arabieren uit Israël. In totaal trokken ruim driekwart miljoen vluchtelingen naar de Arabische buurlanden, waar zij onder auspiciën van de Verenigde Naties werden ondergebracht in tentenkampen. De meesten van hen wensten niet terug te keren naar hun geboortegrond zolang de staat Israël bestond. Hun terugkeer werd overigens door Israël ook niet aangemoedigd. Terugkeer van de Palestijnen is nationale zelfmoord voor Israël, zei Israël's eerste minister van buitenlandse zaken, Mosje Sjaret, in 1950. Intussen groeide de Palestijnse bevolking in de kampen en met de toeneming van hun aantal groeide ook de permanente bedreiging van de Palestijnen voor Israël.

In mei 1967 bezetten Egyptische troepen Sjarm al Sjeich waardoor Straat Tiraan kon worden afgesloten voor de scheepvaart naar de Israëlische haven Eilat. Israël reageerde daarop door vroeg in de morgen van 5 juni de Egyptische militaire vliegvelden aan te vallen. De Egyptische luchtmacht werd bijna geheel uitgeschakeld. De oorlog die volgde tussen Israël en de Arabische buurlanden duurde slechts zes dagen. Al na twee dagen stortte het Egyptische Sinaïfront in. Nadat Israëlische tanks waren doorgestoten tot het Suezkanaal werd, mede als gevolg van zware Russische druk, het vuren gestaakt. Ook op Jordanië en Syrië behaalde het Israëlische leger klinkende overwinningen: de westelijke Jordanoever, Jeruzalem en de Golanhoogten werden bezet. Een massale uittocht van Arabieren uit de bezette gebieden was het gevolg.

Op 6 oktober 1973, op Jom Kippoer (Grote Verzoendag), openden de Egyptenaren onverwachts het vuur op Israëlische posities langs het Suezkanaal. Tegelijkertijd gingen de Syriërs in de aanval op de Golanhoogten. Aanvankelijk verliep de strijd ongunstig voor de verraste Israëli's, die enkele dagen nodig hadden om hun strijdkrachten volledig te mobiliseren. Op 16 oktober bezaten de Israëlische strijdkrachten echter al een bruggenhoofd op de westelijke oever van het Suezkanaal, vanwaar ze snel oprukten in Egypte. Aan het Syrische front vond een zware tankslag plaats, die door de Israëli's werd gewonnen. Ze stootten daarna snel door in de richting van Damascus. Toen het 3e Egyptische leger was omsingeld, Suez gedeeltelijk door de Israëli's was veroverd en de weg van Cairo naar Suez was afgesneden, aanvaardden de Arabieren op 23 oktober een staakt-het-vuren, waartoe een resolutie van de Verenigde Naties had opgeroepen.

2. Zionisme

Het begrip zionisme is ontleend aan de berg Zion of Sion – een van de bergen die bij Jeruzalem liggen – en duidt op de stad Jeruzalem. De term kwam in 1890 voor het eerst op om het Joodse verlangen en streven naar een eigen nationale staat in Palestina aan te duiden. Het was de Oostenrijkse journalist-filosoof Nathan Birnbaum (1864-1937) die de term zionisme voor het eerst gebruikte.

Het Joodse verlangen naar een eigen leefgebied bestaat al sinds de tijd van de Bijbel. Toen de Joden in 586 v.Chr. in Babylonische ballingschap gingen, bezongen ze in de psalmen hun heimwee naar het oude land Israël.

Het moderne zionisme ontstond eind negentiende eeuw. Aan de basis stond een geschrift van de joodse Oostenrijkse journalist, activist en vrijmetselaar Theodor Herzl (1860-1904), getiteld *Der Judenstaat* (1896). Dit boek gaf de impuls tot een georganiseerd politiek zionisme. Deze was nodig vanwege de Joodse diaspora, het antisemitisme in Europa en het mislukken van de Joodse emancipatie in veel Europese landen in de negentiende eeuw.

Op Herzls boek volgde al snel actie. In het jaar erop, in augustus 1897, kwamen ongeveer tweehonderd Joden samen op een conferentie in het Zwitserse Bazel: het zogenoemde 'Eerste Zionistische Congres'. Deze vergadering stelde een actieplan op om te komen tot de oprichting van een eigen Joodse staat in Palestina. Lang niet alle landen waren hier blij mee. Zo keerde het Ottomaanse Rijk, dat al in verval was, zich af van de Joodse migratieplannen. Maar ook de Duitse keizer Wilhelm II (1859-1941), de Russische tsaar Nicolaas II (1868-1918) en de paus waren niet enthousiast over het zionisme.

KOLONIËN WORDEN ZELFSTANDIG

1. Indonesië

Op 15 augustus 1945 gaf Japan zich over. Daarmee was in Nederlands-Indië de Japane bezetting voorbij. In Nederland was men vanaf mei '45 bezig om vrijwilligers te werven voor de strijd tegen Japan. Al enkele jaren eerder had in Londen koningin Wilhelmina en het kabinet in ballingschap besloten om ons Indië te bevrijden en weer onder Nederlands gezag te brengen, om het land daarna zijn zelfstandigheid te geven. Dit besluit viel op 7 december 1942. De troepen die vanaf eind 1945 naar Indië werden gestuurd, ontleenden aan dit besluit hun naam: de 7 december Divisie.

Voor het eilandenrijk brak na de Japane capitulatie een periode van verwarring aan. Er heerste een soort machtsvacuüm. Japan was verslagen en de Amerikanen richtten hun aandacht meer op andere delen van Azië, zoals de Filippijnen, terwijl Nederland nog lang niet in staat bleek een troepenmacht te sturen om het gezag van de Japanners over te nemen. Voor 1942 was dit een taak voor het Nederlands-Indisch bestuursapparaat en het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). Al deze ambtenaren en militairen waren in Japane gevangenschap geweest en nog niet in staat om hun taak weer op te nemen.

Het voorlopige bestuur werd in handen gegeven van Engelse troepen. De Indische nationalisten Soekarno en Hatta zagen in deze periode hun kans schoon om hun ideaal te verwezenlijken: een onafhankelijke Indonesische republiek die alle eilanden zou omvatten. In de tijd voor 1942 hadden zij nooit veel steun gekregen van de bevolking,

maar de tijd leek er nu rijp voor. Twee dagen na de Japanse overgave werd op 17 augustus door Soekarno en Hatta de onafhankelijkheidsverklaring afgekondigd.

In Nederland beseftte men dat er snel iets gedaan moest worden om de situatie van voor 1942 te herstellen. De eerste troepen, mariniers die in Amerika waren opgeleid, kwamen in november 1945 in Indië aan. Ze werden echter door de Engelsen niet op Java toegelaten en naar Sumatra, Malakka en Thailand gebracht. Engeland wilde zich namelijk ten opzichte van Nederland en de Indonesische nationalisten zoveel mogelijk neutraal opstellen.

Intussen heerste er op Java een wanordelijke toestand. De nationalistische Tentara Nasional Indonesia (TNI), bestaande uit overwegend jonge Indiërs, voerde een felle guerrilla tegen de plaatselijke bevolking, tegen de Indiërs die voorheen met de Nederlanders samenwerkten en tegen de zojuist uit de Japanse kampen teruggekeerde geïnterneerden.

Om aan deze moord- en intimidatiepraktijken een eind te maken was het nodig dat er zo spoedig mogelijk militairen werden gestuurd. Omdat Engeland zich neutraal opstelde en bovendien in eigen koloniën met dezelfde problemen kampte, werden de Engelse militairen aan het begin van 1946 teruggetrokken uit Indië en gaf men de zaak over aan Nederland.

Inmiddels werden ook in Nederland vrijwilligers opgeleid om naar Indië te vertrekken. Zij zouden daar moeten zorgen voor orde en veiligheid. Het doel van de Nederlandse regering was om eerst het gezag in Indië te herstellen en rust te brengen op de eilanden. Daarna was men in Den Haag wel bereid om te praten over (gedeeltelijke) onafhankelijkheid. Hiertoe werd men trouwens ook min of meer gedwongen door de pas opgerichte Verenigde Naties en door de Verenigde Staten. De nieuwe president Truman ging er vanuit dat het kolonialisme van de Europese landen uit de tijd was. Ook Nederland moest Indië onafhankelijkheid gunnen.

Voor Den Haag waren Soekarno en de zijnen echter geen gesprekspartner. Het uitroepen van de onafhankelijkheid op 17 augustus 1945 werd door Nederland dan ook niet erkend. Soekarno had tijdens de oorlog nauw samengewerkt met de Japanners, omdat hij hun medewerking verwachtte bij zijn streven naar onafhankelijkheid. Als gevolg daarvan werd hij in Nederland gezien als een verrader.

De Nederlandse regering stuurde soldaten naar Indonesië en nam weer KNIL-soldaten in dienst. Dat waren voornamelijk Molukkers. Om aan het Indonesische verzet een einde te maken voerde Nederland twee grote militaire acties uit, onder de noemer 'politonele acties'. Deze naam gaf aan dat het ging om het herstellen van de binnenlandse orde. Dat was immers een taak van de politie. De acties waren succesvol, maar bleven uiteindelijk zonder resultaat. Er waren andere staten die vonden dat Indonesië losgelaten moest worden. Met name de Amerikaanse druk werd al snel te groot en op 21 december 1949 werd Indonesië officieel onafhankelijk.

2. De Molukse kwestie

Nog geen jaar later proclameerde Jakarta de eenheidsstaat (RI) en werd de deelstaat Oost-Indonesië, waaronder de Molukken, geliquideerd. Een aantal voormalige Molukse KNIL-officieren gingen over naar het nationalistische leger (TNI). Veel onderofficieren en soldaten, beïnvloed door de Nederlandse propaganda tegen de Republiek, wilden die stap niet zetten, ook al omdat Jakarta aarzde hun een plaats in het vooruitzicht te stellen binnen de TNI.

Ondertussen waren de Molukse soldaten overal verspreid over de archipel: sommigen vochten in het Nederlandse leger, anderen woonden met hun gezinnen in opvangkampen. Alle Molukkers werden door de Indonesische nationalisten als bondgenoten van de Nederlanders, dus als hun vijanden gezien. Bij de onafhankelijkheidsverklaring was

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

afgesproken dat het KNIL na een half jaar zou worden opgeheven. De Nederlandse militairen zouden naar huis gaan, de inheemse soldaten konden kiezen: of dienst nemen in het Apris (het Indonesische leger) of ontslag nemen uit het leger met het recht zelf de plaats te kiezen om te wonen. Er waren weinig Molukkers die kozen voor het Apris. De meesten wilden wel in dienst blijven, maar dan in Oost-Indonesië worden gestationeerd.

Nederland had er bij de onderhandelingen met de Indonesische nationalistenaangedrongen dat Indonesië een federatie zou worden. Alle deelstaten zouden bijna helemaal onafhankelijk zijn. Nederland wilde dit om recht te doen aan de eigen godsdienst en cultuur van de verschillende volken. De nationalistena gingen akkoord. Dat was merkwaardig, want zij wilden een eenheidsstaat stichten met een regering in Jakarta. Er bleek niets van het Nederlandse plan terecht te komen. De deelstaten werden al snel opgeheven. Ze sloten zich aan bij de centrale regering in Jakarta, op de deelstaat Oost-Indonesië na. Dit was tegen de zin van de nationalistena, die in april 1950 troepen stuurden naar deze deelstaat. Omdat Oost-Indonesië ingelijfd dreigde te worden, werd op 25 april 1950 de Republiek Maluku Selatan, de Republiek der Zuid-Molukken uitgeroepen. De leiders van de RMS wilden dat de Molukken zelfstandig zouden zijn in plaats van deel uit te maken van Indonesië.

Als reactie legde de Indonesische regering een blokkade om Ambon. Toen dat niet bleek te helpen, werd het eiland aangevallen. De strijders van de RMS hielden het verzet tot november 1950 vol. Toen viel Ambon.

3. Molukkers in opstand

Tijdens de Molukse onafhankelijkheidsstrijd waren ongeveer twaalfduizend Molukkers, voornamelijk KNIL-soldaten, op uitnodiging van koningin Juliana naar Nederland gekomen.

Bij aankomst in Nederland werden zij verspreid over heel Nederland, meestal op plaatsen ver van de Nederlandse samenleving. Niemand vond dat een probleem, want iedereen verwachtte dat de Molukkers spoedig naar Indonesië zouden terugkeren. Het had de overheid nogal moeite gekost om voldoende huisvesting te vinden voor de Molukkers. De oorlog was immers pas voorbij en de wederopbouw was in volle gang. Er waren dus nauwelijks huizen beschikbaar. Dat gaf ook niet, want de Molukkers mochten niet de hoop krijgen lang te kunnen blijven in Nederland. Ze werden ondergebracht op verschillende bestemmingen: villa's, kloosters, kazernes en DUW-kampen (kampen waar tot dan toe werklozen hadden gewoond die in de werkverschaffing werkten). De helft van de gezinnen werd verdeeld over twee voormalige Duitse concentratiekampen: Kamp Vught, voortaan woonoord Lunetten geheten en kamp Westerbork, voortaan woonoord Schattenberg. Bij aankomst werden de KNIL-militairen allemaal ontslagen uit de militaire dienst. Dat betekende een werkloos bestaan hier, want ze mochten geen ander werk zoeken. De Molukkers voelden zich hierdoor verraden, want ze hadden verwacht eerst na terugkeer naar Indonesië te worden gedemobiliseerd. Ze voelden zich aan de kant geschoven door de Nederlandse regering voor wie ze in de oorlog en tijdens de dekolonisatieperiode hun leven hadden gewaagd.

De vrije Molukse Republiek werd niet erkend door Nederland. De Molukkers hielden dus de Indonesische nationaliteit. Wanneer ze afstand zouden doen van de Indonesische nationaliteit, dreigden ze stateloos te worden. Een wet gaf de Molukkers daarop dezelfde rechten als Nederlanders met uitsluiting van dienstplicht en kiesrecht. Dit was een eerste stap in de richting van integratie in de Nederlandse samenleving.

De regering begreep in 1956 dat ze arbeid voor de Molukkers niet langer kon verbieden. Het stond inmiddels vast dat hun verblijf niet meer tijdelijk was. De overheid wilde daarom dat de Molukkers zouden integreren in de Nederlandse gemeenschap. Om dat te bereiken moesten de Molukkers werk zoeken om zo hun eigen inkomen te verdienen. De overheidszorg maakte plaats voor zelfzorg. Dat bracht aanvankelijk een grote werkloosheid onder de Molukkers teweeg.

In eerste instantie bleven de Molukkers in de kampen wonen, maar ze moesten wel huur, brandstof en elektriciteit gaan betalen. Hierop volgde een massaal protest, want de oud-KNIL soldaten wilden hun militaire status houden. Ze betaalden de rekeningen niet en gingen staken. Na een tijdje nam het protest echter af en legden de Molukkers zich neer bij de nieuwe regeling.

Daar de woonoorden bestonden uit slecht onderhouden barakken, moest de overheid meer aandacht schenken aan de huisvesting. Er moest gedacht worden aan praktische zaken als toiletten en keukens. Bovendien stonden de kampen integratie van de Molukse gemeenschap in de weg.

In 1959 verscheen een rapport *Molukkers in Nederland*. Het belangrijkste punt daarin was het advies de woonoorden op te heffen en Molukse woonwijken te bouwen in steden en dorpen. Die wijken moesten niet te groot zijn en moesten plaats bieden aan circa 50 gezinnen. Hierbij was het mogelijk een eigen kerkelijke gemeenschap te hebben, terwijl de Molukkers voor verdere voorzieningen, zoals scholen en winkels, op de Nederlandse samenleving zouden zijn aangewezen. Zo'n kleine wijk was dan meteen een goede tussenstap tussen het beschermde leven in de woonoorden en een eigen huis tussen de Nederlandse gezinnen.

De uitvoering van dit plan verliep niet zo voorspoedig. Veel Molukkers wilden niet naar gewone huizen, maar in de woonoorden blijven. Ze wilden de hechte gemeenschappen die in de loop der tijd waren ontstaan niet verlaten. Bovendien leek de verhuizing naar woonwijken een nieuwe stap naar een permanent verblijf in Nederland en vormde een gevaar voor het verlies van eigen identiteit en cultuur.

De Nederlandse gemeenten werkten ook niet erg mee aan de uitvoering van het plan. Sommige gemeenten wensten geen Molukse woonwijk binnen hun grenzen. Uiteindelijk zijn de wijken gebouwd in de buurt van de (vroegere) woonoorden, zodat er geen sprake was van een totale vernieuwing. Woonoord Lunetten werd gerenoveerd en bleef in gebruik. Pas in 1989 werd het gesloten.

Ondertussen werd op de Molukken nog steeds gevochten door guerrillastrijders van de RMS onder aanvoering van mr. Chr. Soumokil. Het militair verzet stelde niet veel voor: de guerrillastrijders kregen geen steun van buiten en boekten geen overwinningen. Toch was het een schok, toen Soumokil in 1963 gevangen genomen werd door het Indonesische leger. Met deze arrestatie eindigde de strijd voor de RMS op de Molukken. Daarom richtte ir. J. Manusama in Nederland een regering in ballingschap op. Die moest hoe dan ook machteloos toezien dat op 12 april 1966 Soumokil werd geëxecuteerd. Protesterende Molukse jongeren stichtten brand in de Indonesische ambassade in Den Haag vlak na de aankomst van de weduwe van Soumokil in Nederland.

De nederlaag van de guerrillastrijders en de executie van Soumokil vormden de directe aanleiding voor de opbloei van het radicalisme in de jaren '70. Het feit dat de Molukse jongeren zich opgeborgen voelden in de voormalige concentratiekampen, Nederland de vingers niet wilde branden aan de RMS en het feit dat de tweede generatie Molukkers in Nederland er niet voor terugdeinsde de wapens op te pakken, waren de diepere oorzaken. In de optiek van de jongeren hielp praten niet, want Nederland hield zich doof voor de Molukse kwestie. In de loop van de jaren '70 werd het verzet van Molukse jongeren radicaler. Belangrijk was in dit verband ook dat de economische positie van

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

de Molukkers in Nederland erg slecht was. De oude KNIL-soldaten verdienden nu hun brood in fabrieken, terwijl ze eerst een bevoorrechte positie hadden. De jongeren kwamen over het algemeen ook in slecht betaalde banen terecht, die bovendien weinig uitzicht boden op carrière. Daarnaast was het uitzicht op de stichting van de RMS ver te zoeken.

In deze tijd trokken de Palestijnen de aandacht van de wereld. Zij vochten ook voor een eigen staat maar pakten dat heel anders aan. De activisten van de PLO kaapten vliegtuigen en gijzelden buspassagiers. Het gevolg was dat de internationale politiek zich intensief met de Palestijnse kwestie ging bemoeien. Om aandacht te vragen voor hun eigen problemen gingen ook Molukse jongeren over tot harde acties.

Wat opvalt aan deze acties is dat ze zich in de eerste plaats richtten tegen de Indonesische belangen in Nederland. Daarna werden ook Nederlanders het doelwit, omdat de Nederlandse regering geen steun gaf aan het RMS-ideaal. De tweede kaping richtte zich ook nog tegen de RMS-leiding. De kapers vonden dat Manusama te weinig deed om de vrije republiek der Zuid-Molukken tot stand te brengen. Zo werden deze acties steeds radicaler en richtten ze zich op een steeds grotere groep mensen.

In 1970 vond een aanval plaats op de woning van de Indonesische ambassadeur te Wassenaar. De aanval was een gevolg van het feit dat Soeharto tijdens zijn bezoek aan Nederland niet met de leiders van de RMS wilde praten. Bij deze actie kwam een politieagent om het leven.

In 1975 kaapten zeven Molukkers, die streeden voor een vrije onafhankelijke Republiek der Zuid-Molukken, een trein van de NS bij Wijster (Drenthe). Er zaten in totaal 23 mensen in de trein en zij werden van 2 tot 14 december gegijzeld. Eerst werd de machinist doodgeschoten, later nog twee passagiers. Aan het begin van de kaping ontstond namelijk een gevaarlijke situatie, omdat de machinist geen gehoor wilde geven aan het bevel om mee te gaan. Bij de confrontatie sloot hij snel de deur van de bagageruimte waarop hij door de deur heen dodelijk werd getroffen.

Cornelis Thenu, destijds met zijn 19 jaar de jongste van de kapers, benadrukte dat hij en zijn maten aan de kaping begonnen omdat Nederland de Molukkers twintig jaar negeerde en vervolgens kwetste door de Indonesische dictatuur te steunen. Er zijn duizenden doden gevallen voor de val van Sukarto en daar zei niemand wat over, terwijl de drie doden bij onze kaping steeds aangewreven worden. De eerste generatie Molukkers hier is altijd trouw gebleven aan de Nederlandse driekleur, ze bleven altijd geloven dat ze uiteindelijk wel steun zouden krijgen. Er is wat af gedemonstreerd. Maar Nederland spande zich niet in voor Indonesische mensenrechten, want dat lag te subtiel, de economische belangen waren veel belangrijker. Toen koningin Juliana een toespraak hield: ieder volk heeft recht op zijn eigen vrijheid, hadden wij zoiets van hoe zit dat met ons?

De treinkaping viel samen met de bezetting van het Indonesisch consulaat-generaal te Amsterdam, waarbij het personeel werd gegijzeld. In maart 1978 drongen terroristen het provinciehuis van Assen binnen en doodden meteen twee gegijzelden. Door de onverzettelijke houding van de actievoerders bleek gewapend ingrijpen onvermijdelijk. Twee pelotons mariniers drongen binnen en waren na een kort vuurgevecht de situatie meester.

In de ochtend van 23 mei 1977 werd de rit van de intercity van Assen naar Groningen ter hoogte van De Punt bij de Drentse gemeente Vries abrupt afgebroken, toen 9 Zuid-Molukkers de trein met 94 passagiers in gijzeling namen. Meteen al werden 40 passagiers vrijgelaten, later gevolgd door twee vrouwen en een man met hartklachten.

Al snel na het begin van de actie probeerde de overheid met de kapers in contact te komen. Diezelfde dag nog hadden de kapers bij De Punt drie gegijzelde passagiers geblinddoekt en geboeid, met een touw om de nek buiten gezet om ze later weer naar binnen te halen. Tegelijkertijd met de treinkaping bij De Punt overvielen vier terroristen de openbare lagere school in Bovensmilde en namen daar 105 leerlingen en vijf onderwijzers in gijzeling. De vier bezetters van de school in Bovensmilde lieten vrijwel direct de twintig Molukse schoolkinderen gaan. Premier Den Uyl probeerde (de regering had aanvankelijk geen idee hoe de gijzelingen op te lossen) zoveel mogelijk contact te houden met de kapers via veldtelefoons. De onderhandelingen leidden echter niet tot resultaat.

Gaandeweg begon de regering naar een gewelddadige oplossing te zoeken. Het ultimatum was al verstreken, maar de Molukkers hadden geen tegenactie ondernomen. De eisen van de kapers bij De Punt waren vrijlating van 21 Zuid-Molukkers die wegens acties (vorige treinkaping, bezetting Indonesisch consulaat in Amsterdam en het plan Paleis Soestdijk te bezetten) in de gevangenis zaten. De overvallers wensten twee geblindeerde autobussen zonder banken om hen en de gegijzelden naar het vliegveld Eelde te brengen. Ook een groep gevangen Molukkers moest naar Eelde worden gebracht. Op het vliegveld Eelde moesten twee 40-persoons vliegtuigen klaarstaan, die vervolgens naar Schiphol zouden vliegen. Een tweede groep gevangenen moest daar gereedstaan. Een Boeing 747 zou dan alle Zuid-Molukkers met hun gegijzelden naar onbekende bestemming moeten vliegen. De Molukkers wilden wapens en munitie meenemen. In een brief aan de regering stond dat alle eisen binnen 48 uur moesten worden ingewilligd. Daar kon en wilde premier Den Uyl niet mee akkoord gaan. Hij wees alle eisen van de kapers af en benadrukte dat zij niet mochten vertrekken. Daarbij ging allereerst aandacht uit naar de kinderen.

Met het oog op de gewelddadige oplossing waren al plannen gemaakt, waarin het Korps Mariniers en de Bijzondere Bijstandseenheden van politie en de krijgsmacht een hoofdrol kregen toebedeeld. Alleen het noodzakelijke verrassingseffect vormde een probleem. De trein stond immers in een flauwe bocht van de spoorlijn en was omgeven door sloten en poelen. Daardoor liepen de aanvallers het risico vroegtijdig ontdekt te worden met alle mogelijke gevolgen van dien.

Bij het uitdenken van de operatie kregen de planners echter een ingeving: straaljagers kunnen zoveel lawaai produceren, dat er een verlamme werking van uitgaat. In zijn boek *Manoeuvres* vertelt oud-minister Ter Beek een anekdote over de presentatie van dit plan door de oud-chef Defensiestaf, generaal Henk van Breemen. Toen hij het plan lanceerde om Starfighters met nabranders laag over de trein te laten scheren, had minister-president Joop den Uyl daar zichtbaar moeite mee. Het was voor hem 'zo militair'. 'Zou dat anders kunnen?' vroeg Joop aan Henk. 'Dat kunnen we oplossen', zei Henk, 'we maken het veel minder militair.' 'Hoe dan?' vroeg Joop gretig. 'Nou, we spuiten de Starfighters wit en zetten er in grote letters POLITIE op.'

Er werd tot het laatst gewacht met het startsein voor de acties. De regering beschikte echter op de ochtend van 10 juni over aanwijzingen dat de situatie minder stabiel werd en vreesde dat de Zuid-Molukkers hun toevlucht zouden nemen tot executies van passagiers. Na de conclusie van het kabinet dat geweld onontkoombaar was scheerden in de vroege ochtend van 11 juni zes Starfighters van het 322ste Squadron over de trein met het doel de terroristen schrik aan te jagen. Tegelijkertijd bestormden mariniers de trein en doorzeefden de kop ervan met kogels. Daarna baanden ze zich met behulp van explosieven een weg naar binnen. Twee passagiers en zes van de negen terroristen overleefden de bevrijdingsactie niet.

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

De schoolkinderen in de school brachten het er beter af: toen na enkele dagen een buikgriep-epidemie uitbrak, werden ze vrijgelaten. Op hetzelfde moment dat de trein werd aangevallen, bestormden mariniers ook de school.

In 1978 tenslotte overvielen drie Molukse jongeren het Provinciehuis in Assen. Deze actie kostte twee mensen het leven. Ook hier heeft het leger een einde gemaakt aan de gijzeling.

Koningin Juliana en Prins Bernhard hebben alle familieleden van de gegijzelden in de trein en alle ouders van de gegijzelde kinderen een telegram gestuurd met de tekst: 'Ons hart is bij u in deze vreselijke dagen.' Prinses Beatrix en Prins Claus stuurden telegrammen met de tekst: 'Als ouders van kinderen in dezelfde leeftijd voelen wij ons voortdurend zeer bij uw grote zorg betrokken en zouden graag bij u willen zijn om onze gevoelens van meeleven persoonlijk te uiten. Wij bidden dat uw kinderen en hun leerkrachten spoedig uit deze beproeving verlost mogen worden en veilig bij u terug mogen keren.'

De Nederlandse regering begreep echter wel na de vele acties dat ze echt aandacht moest gaan besteden aan de positie van Molukkers en van andere minderheden in Nederland. Ze nam maatregelen. Zo kwam er subsidie om het inspraakorgaan Welzijn Molukkers op te richten, dat allerlei activiteiten ondernam om de Molukse gemeenschap een geloofwaardige positie in de Nederlandse samenleving te bezorgen, zonder daarbij de eigen identiteit van de Molukse gemeenschap op te offeren. Ook kwamen er onderwijsprojecten voor Molukse leerlingen en ontstond de mogelijkheid om aandacht te besteden aan de eigen Molukse taal en cultuur.

Toch bleven er spanningen bestaan. Uit vrees voor het radicalisme onder de Molukse jeugd begonnen vertegenwoordigers van de Nederlandse en van de Molukse samenleving te zoeken naar een oplossing om de problemen uit het verleden uit de wereld te helpen. In 1986 gaven premier Lubbers en ds. Metiarj een 'Gezamenlijke Verklaring' uit. De Molukkers die in 1951 in Nederland waren aangekomen, kregen een herdenkingspenning en een jaarlijkse uitkering. Er kwamen ook afspraken voor de Molukse gemeenschap als geheel: een jaarlijkse subsidie voor een Moluks Historisch Museum om de eigen cultuur en geschiedenis te kunnen laten zien. Ook werd het steunpunt Educatie Molukkers opgericht, waar lesmateriaal voor school-loopbaanverbetering en over Molukse taal en cultuur worden gemaakt. Verder werden er maatregelen aangekondigd om de grote werkloosheid onder Molukkers aan te pakken.

4. Suriname onafhankelijk

Toen Suriname 25 november 1975 onafhankelijk werd, ging het Suriname niet zo goed als dat veel Nederlanders gehoopt hadden. Het grootste probleem was dat Suriname altijd heel erg afhankelijk was geweest van Nederland tijdens de koloniale tijd. Voor de onafhankelijkheid werd 90% van de ontwikkelingsprojecten met Nederlands geld gefinancierd. Na de onafhankelijkheid werd de Surinaamse afhankelijkheid van Nederland nog groter. Volgens het Verdrag Ontwikkelingssamenwerking mocht Nederland invloed uitoefenen op de Surinaamse politiek, maar dat werd nagelaten. Hieraan was het deels te wijten dat er veel corruptie, zwendel bij verkiezingen, vriendjespolitiek gemeengoed werden. Nederland bemoeide zich niet met de politiek van Suriname omdat het bang was beschuldigd te worden van neokoloniale inmenging. De banden met en oriëntatie op Nederland bleven echter sterk.

Op een gegeven moment was de situatie in Suriname zo dramatisch dat velen niet meer geloofden in het parlementair-democratisch systeem. Op 25 februari 1980

deden militairen een greep naar de macht en met succes. Desi Bouterse kwam aan de macht als bevelhebber van het leger, als regeringsleider en als voorzitter van het belangrijkste politieke gezag in het land. De staatsgreep had een einde moeten maken aan de slechte sociaal-economische situatie, maar daar kwam onder leiding van Desi Bouterse weinig van terecht. Hij voerde integendeel een waar schrikbewind. Tegenstanders probeerde hij te elimineren en protesten werden de kop ingedrukt. In december 1981 werden minstens vijftien personen omgebracht omdat zij tegenstanders waren van het Bouterse-bewind. Nederland schortte de ontwikkelingshulp op tot 1987. Dat zou in 1990 na een staatsgreep opnieuw gebeuren. Daarna bleef de situatie in Suriname in economisch opzicht verslechteren.

5. De Amerikaanse strijd in Vietnam

De Vietnamese oorlog begon als verzet tegen Frankrijk, de koloniale macht vanaf de negentiende eeuw. Na de Franse nederlaag in 1954 namen de Verenigde Staten het over: in het noorden had het verzet onder leiding van Ho Chi Minh de regering in handen, maar het zuiden werd bestuurd door de rechtse dictator Diem. De Verenigde Staten steunden zijn bewind.

Het was duidelijk dat bij de voor 1956 afgesproken verkiezingen Ho Chi Minh zou winnen: zijn Viet Minh-beweging en daarbinnen de Communistische Partij vocht voor onafhankelijkheid en streefde naar een landhervorming die de arme boeren vooruitzicht op eigen grond bood. Diem daarentegen steunde op de landheren. Hij wist dat verkiezingen zijn einde zouden betekenen en probeerde deze daarom te saboteren. Tegelijkertijd onderdrukte hij de boerenbevolking in het zuiden en draaide de landhervormingen terug. Ook vervolgde hij activisten van de Viet Minh en de communistische partij in het zuiden. Deze verzetsstrijders vroegen steun aan de Viet Minh-regering in het noorden. Die wilde zich liever beperken tot de opbouw van Noord-Vietnam. Zij had echter weinig keus, wilde zij haar gezicht en invloed niet verliezen en begon het verzet in het zuiden te steunen. Hiertoe werd het Nationaal Bevrijdingsfront (NLF) gevormd, door de Verenigde Staten aangeduid als Vietcong. Snel greep het verzet om zich heen, de macht van Diems bewind op het platteland wankelde. Binnen korte tijd had het NLF de steun van de massa van de plattelandsbevolking. Daardoor zou het Zuid-Vietnamese regime verslagen zijn als de Verenigde Staten niet zouden hebben ingegrepen. Vanaf 1954 steunden de Verenigde Staten het rechtse bewind van Diem, met militaire adviseurs en wapenhulp voor het Zuid-Vietnamese regime om de guerrilla van de Vietcong te bestrijden.

In februari 1965 begonnen de Amerikanen op grote schaal in de burgeroorlog te interveniëren, wat onder meer leidde tot een enorm luchtoffensief dat acht jaar zou duren. Uitgestrekte gebieden in Noord-Vietnam werden ononderbroken bestookt met raketten, fragmentatie- en napalmbommen. Vanuit helikopters werd jacht gemaakt op guerrillastrijders. Grote oppervlakten oerwoud werden besproeid met ontbladeringsmiddelen, waardoor het bos voorgoed verloren ging, erosie optrad, mensen dodelijk ziek werden en bij zwangere vrouwen de ongeboren vrucht beschadigd werd. Hele steden werden door bombardementen van de kaart geveegd. In één provincie, Quang Binh, werden van de 100.000 huizen en gebouwen er 72.700 totaal verwoest, waaronder alle hospitalen, scholen, kerken en tempels. De luchtoorlog kostte honderdduizenden mensenlevens.

Op de grond reageerden de Amerikaanse troepen op elk guerrillaverzet met wrede represailles, soms met het uitmoorden van hele dorpen. Deze grootschalige aanpak kon echter niet verhinderen dat de Amerikanen terrein verloren aan de verbeterde vechten de communistische Vietcong.

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

De krijgsgevangen guerrillastrijders werden door Amerikaanse en Zuid-Vietnamese troepen met grote wreedheid behandeld. Onder het motto 'De enige goede Vietcong is een dode Vietcong' werden (ook gewonde) gevangenen dood gemarteld, soms met hakmessen afgemaakt of op duizend meter hoogte geboeid uit een helikopter geworpen.

Naarmate er meer Amerikaanse dienstplichtigen naar Vietnam werden gestuurd, namen de protesten tegen de Amerikaanse Vietnampolitiek steeds heftiger vormen aan. In oktober 1967 kwamen 150.000 mensen naar Washington om te betogen en het Pentagon te belegeren. In november 1969 demonstreerden 750.000 mensen. Vele demonstranten werden gearresteerd en veroordeeld tot gevangenisstraffen. Ook buiten de Verenigde Staten werd op grote schaal actie gevoerd tegen de Amerikaanse interventie in Vietnam. Ook daarbij kwam het vaak tot hevige botsingen tussen demonstranten en politie.

In april 1970 vielen de Verenigde Staten Cambodja binnen. Een explosie van studenten- en scholierenstakingen en demonstraties was het gevolg. In Kent State University gingen tweeduizend studenten de straat op en gooiden met stenen. Soldaten van de Nationale Garde schoten met scherp: er vielen vier doden. Het protest zwol alleen maar verder aan. In totaal voerden meer dan vier miljoen studenten actie.

Het protest had effect. De protestbeweging van 1968 vormde de aanleiding voor president Johnson om niet nog meer troepen naar Vietnam te sturen, de bombardementen op Noord-Vietnam stop te zetten en zich niet meer herkiesbaar te stellen. Zijn opvolger president Nixon zei later: 'Alhoewel ik in de openbaarheid de om me heen woedende controverse tegen de oorlog bleef negeren, wist ik dat na alle protesten de Amerikaanse publieke opinie ernstig verdeeld zou zijn bij elke verdere escalatie van de oorlog.'

De protesten van 1970 tegen de invasie van Cambodja dwongen Nixon nog dezelfde zomer de troepen uit dat land terug te trekken. De arbeiders waren het meest gekant tegen de oorlog: Vanaf het begin was de oppositie tegen de oorlog het sterkst onder armere en slechter opgeleide Amerikanen, degenen die zouden moeten vechten en sterven.

De legerleiding beseftte dat ze de troepen uit Vietnam moest terugtrekken. Zonder verdere Amerikaanse steun stortte in 1975 het Zuid-Vietnamese bewind als een kaartenhuis in en was de oorlog voorbij.

DE KERK WERELDWIJD

1. Wereldraad van Kerken

De Wereldraad van Kerken is een van de belangrijkste internationale christelijk-oecumenische organisaties. De Wereldraad van Kerken werd opgericht op 23 augustus 1948 in Amsterdam en is gevestigd in Genève, Zwitserland.

Er zijn omstreeks 350 kerkgenootschappen lid van deze organisatie. Deze hebben samen zo'n 500 miljoen leden in meer dan 110 landen. De eerste secretaris-generaal was de Nederlander Willem Visser 't Hooft.

Het grootste kerkgenootschap ter wereld, de Rooms-Katholieke Kerk, is geen lid van de Wereldraad van Kerken, maar werkt wel samen met deze organisatie. Verder zijn binnen de Wereldraad van Kerken ruwweg de meeste christelijke stromingen vertegenwoordigd, zoals de oosters-orthodoxe kerken, Oudkatholieke Kerk, protestantse kerken, de Anglicaanse Kerk, enkele baptisten, de meeste lutheranen, methodisten, verschillende gereformeerde kerken alsmede enkele vrijzinnige kerken. In Nederland

zijn de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), de Oud-Katholieke Kerk, de Remonstrantse Broederschap, de Doopsgezinden en de Quakers lid van de Wereldraad van Kerken.

2. Gereformeerde Zendingsbond

De Gereformeerde Zendingsbond (GZB) is een Nederlandse vereniging die werkzaam is in de christelijke zending. Het hoofdkantoor is in Driebergen. De GZB heeft ongeveer 36.000 leden (2011).

De bond is opgericht in 1901 door bevindelijk gereformeerden binnen de Nederlandse Hervormde Kerk. Deze groep christenen voelde zich niet verbonden met reeds bestaande zendingsorganisaties als de Nederlandse Zendingsvereniging en de Utrechtse Zendingsvereniging.

De eerste betreding van het zendingsveld vond in 1913 plaats. Dit was in het toenmalige Nederlands-Indië in Torajaland op het eiland Celebes. De zendingsactiviteiten leidden ertoe dat er in 1947 een op zichzelf staande volkskerk werd gesticht met de naam Gereja Toraja. In Afrika werden in 1961 activiteiten gestart (in het gebied van de Pokot en de Turkana) en vervolgens in 1978 ook in Latijns-Amerika. In veel gevallen werd aansluiting gezocht bij reeds bestaande kerkgenootschappen.

De GZB heeft al jarenlang zitting in de Nederlandse Zendingsraad. De bond heeft zich nooit verbonden aan een bepaalde kerk, maar is altijd zelfstandig gebleven. Vanaf 1990 wordt wel samengewerkt met andere zendingsorganisaties. In 2011 verzorgt de GZB zowel personele als materiële steun aan kerken en organisaties in meer dan 42 landen. Het grootste gedeelte van de leden komt uit het vanouds Nederlands Hervormde gedeelte van de PKN.

Alle den Volcke is sinds 1907 het eigen tijdschrift van de GZB; later veranderde de naam in *Alle Volken*. Een andere uitgave is sinds 1914 de scheurkalender *Een Handvol Koren*, waarin voor elke dag overdenkingen van onder andere zendelingen zijn opgenomen. In 1940 had de scheurkalender een oplage van 30.000 exemplaren. In de Tweede Wereldoorlog verscheen de kalender niet. Naast de kalender verscheen later ook een uitgave in boekvorm.

3. Zending Gereformeerde Gemeenten

De Gereformeerde Gemeenten tellen verschillende deputaatschappen, stichtingen en verenigingen. De Zending Gereformeerde Gemeenten (ZGG) is de zendingsorganisatie van de kerk, hoewel ook enkele gemeenteleden voor andere organisaties werkzaam zijn. Het zendingswerk van de Gereformeerde Gemeenten begon in de jaren zestig, hoewel eerder daartoe opgeroepen was. In Irian Jaya werd aanvankelijk gewerkt onder het volk van de Yali, terwijl de arbeid later uitgebreid werd tot verschillende andere volken. Een deel van die arbeid is niet langer pionierszending, maar groeit in de richting van ondersteuning en toerusting van de inmiddels zelfstandig geworden jonge kerk. In Nigeria wordt in twee gebieden gewerkt. Nieuwe werkterreinen zijn Guinee, Ecuador en Albanië. Ook op Israël is het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten sterk georiënteerd.

4. Mbumazending

De Mbumazending gaat uit van de Free Presbyterian Church of Scotland (in samenwerking met de Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland, de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en de Hersteld Hervormde Kerk), dat al honderd jaar zendingswerk verricht in het plaatsje Mbumba in Zimbabwe en wordt gesteund door de

10. De tijd van koningin Juliana -Buitenland

Nederlandse stichting Mbuma. Het betreft voornamelijk zendingswerk op het gebied van geestelijke toerusting en medische ondersteuning. Er zijn zendingsposten, scholen, een kindertehuis, een ziekenhuis en een middelbare school opgezet. Daarnaast bedrijft men zending in Kenia.

Het was de Zuid-Afrikaan John Boyana Radasi die net voor het begin van de twintigste eeuw in contact kwam met de Schotse predikant N. Cameron, een opleiding volgde in Schotland en vervolgens aan de afstammelingen van het Zoeloevolk in Rhodesië, het latere Zimbabwe, het evangelie ging prediken. Hij was de Sindebele-taal machtig en vertaalde de Schotse psalmberijming. Op 9 september 1905 werd de eerste zendingspost geopend. Twintig jaar later vertrok de eerste Schotse zendeling, ds. J. W. Tallach, naar Rhodesie. Toekomstige predikanten studeerden op hun beurt in Schotland en doen dat nog steeds. De Nederlandse Mbumazending steunt het zendingswerk van deze kerk sinds de jaren 60 van de 20e eeuw.

Antwoorden **Verwerking**

Basis

1. a. Het IJzeren Gordijn.
b. Oost- en West-Duitsland.
d. De Berlijnse Muur.
e. 1961.
2. a. De Sovjet-Unie (Rusland).
b. 1. Rusland.
2. Albanië.
3. China.
c. 1. westers land
2. Verenigde Staten.
3. Australië.
3. b. 1. Nederland.
2. België.
3. Luxemburg.
4. Frankrijk.
5. West-Duitsland.
6. Italië.
d. Lidstaten EU 2020: België; Bulgarije; Cyprus; Denemarken; Duitsland; Estland; Finland; Frankrijk; Griekenland; Hongarije; Ierland; Italië; Kroatië; Letland; Litouwen; Luxemburg; Malta; Nederland; Oostenrijk; Polen; Portugal; Roemenië; Slovenië; Slowakije; Spanje; Tsjechië; Zweden.
4. a. niet waar.
b. waar.
c. niet waar.
d. waar.
e. waar.
5. Eigen antwoord.
6. Gevolg.
7. De regering spande zich te weinig in voor de stichting van een Zuid-Molukse republiek.

8. a. Ze wilden invloed krijgen in Vietnam om te verhinderen dat het communistisch werd.
b. Door de gifgassen werden de communisten die zich in de bossen verstopten, gedood.
9. a. Zuid-Amerika.
b. Een land dat in bezit genomen is door een ander land en van zijn rijkdommen wordt ontdaan.
c. Nederlands-Indië (nu Indonesië), Suriname, Nieuw-Guinea.
d. 1975.
e. Surinamers zijn een tropisch klimaat gewend.

Extra

1. a. Eigen antwoord.
b. Deze talen worden gesproken door de lidstaten.
c. Eigen antwoorden.
2. a. De ruimte waarin de sterren en planeten staan. Het ruime hemelrond Ps. 19).
b. Het heelal is geschapen op de eerste dag; zon, maan en sterren op de derde dag.
c. Alleen de planeet aarde wordt in de psalmen genoemd; 72 keer.
d. Satellieten worden gebruikt voor bijv. communicatie, weersvoorspelling, gps, enz.
e. Eigen antwoord.
3. a. nee g. ja
b. ja h. ja
c. ja i. ja
d. ja j. ja
e. ja k. nee
f. nee
4. a. De vijf boeken van Mozes.
b. Hoor, Israël, de HEERE onze God is een enig HEERE.
c. https://www.onderwijsisrael.nl/jodendom/muziek/psalm-136_231/
d. Zie bij c. genoemde site.
e. Eigen keuze.
5. a. Eigen antwoord.
b. Eigen antwoord.
c. Hij verkondigde het Evangelie aan de heidenen,
d. Zending en onderwijs horen bij elkaar,
e. Eigen antwoord.
6. a. Een evangelist vertelt op straat mensen uit de Bijbel.
b. Met kinderevangelisatie proberen we kinderen met de Bijbel in aanraking te brengen.
c. Eigen antwoord.